

”Aina joku äiti on paikalla.”

**Pienten lasten äitien tiedonhankintaa internetin
keskustelufoorumilla**

Marianne Wilenius

Tampereen Yliopisto
Informaatiotutkimuksen ja
interaktiivisen median laitos
Pro gradu-tutkielma
Toukokuu 2010

TAMPEREEN YLIOPISTO

Informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median laitos

WILENIUS, MARIANNE: "Aina joku äiti on paikalla." Pienten lasten äitien tiedonhankintaa internetin keskustelufoorumilla

Pro gradu-tutkielma, 60 s.

Informaatiotutkimus

Toukokuu 2010

Arkielämän tiedonhankintatutkimuksen piiriin kuuluvan tutkimuksen tarkoituksena on selvittää pienten lasten äitien tiedonhankintaa internetin keskustelufoorumilla. Kiinnostuksen kohteena on foorumilla esitettyjen kysymysten ja vastausten aihepiirit ja luonne. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää sitä, millaista tietoa äidit foorumilta etsivät ja liittyykö foorumilla toimiminen enemmän praktisen vai orientoivan tiedon hankintaan. Tutkimuksessa tarkastellaan myös tiedonlähteitä, joihin äidit keskusteluissaan viittaavat. Lisäksi tutkitaan sitä, miten vertaistuen tarve ja jakaminen ilmenevät keskusteluissa. Tutkimusta tarkastellaan arkielämän tiedonhankinnan viitekehyksestä.

Tutkimuksen kohteena on Vauva-lehden ylläpitämä keskustelufoorumi. Tutkimuksen empiirinen aineisto kerättiin foorumin verkkokeskusteluista Vauvat-otsikon alta tammikuussa 2008. Aineistonäyte sisälsi 62 viestiketjua, joissa oli yhteensä 369 viestiä. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista sisällönanalyysia. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla.

Tutkimustulokset osoittivat että äideille suunnattua keskustelufoorumia käytettiin aktiivisesti tiedon ja faktojen hankintaan. Tiedonhankinta oli enimmäkseen ongelmälähtöistä, foorumilta haettiin konkreettisia neuvoja käytännön pulmiin. Foorumilla korostui kokemustiedon arvostus. Annetut vastaukset perustuivat vahvasti omaan kokemukseen. Viittauksia tehtiin

lähinnä elektronisiin lähteisiin ja henkilölähteisiin, kuten eri asiantuntijoihin lääketieteen alalta.

Lähes yhtä tärkeää kuin mahdollisuus välittää tai hankkia tietoa vaikutti olevan mahdollisuus jakaa arkipäivän huolia ja saada tukea samassa elämäntilanteessa olevilta. Vertaistuen tarve ja jakaminen nousi selvästi esille aineistosta. Keskustelunaloituksista neljäosassa viitattiin vertaistuen tarpeeseen. Vertaistukea etsittiin omassa arjessa jaksamiseen. Keskustelufoorumi tarjosi äideille tärkeän väylän vuorovaikutukseen ja emotionaalisen tuen jakamiseen.

Asiasanat: arkielämän tiedonhankinta, internet, keskustelufoorumit, äitiys

Sisällysluettelo

1.Johdanto	1
2.Tutkimuksen teoreettinen tausta	3
2.1.Keskeisiä käsitteitä	3
2.1.1.Tieto, data ja informaatio.....	3
2.1.2.Tiedonlähde.....	4
2.1.3.Tiedontarve	5
2.1.4.Tiedonhankinta.....	5
2.1.Arkielämän ei-ammattillinen tiedonhankinta	7
2.1.1.Arkielämän informaatiokäytännöt.....	8
2.2.Praktisen ja orientoivan tiedon hankinta.....	11
3.Internetin keskustelufoorumit	12
4.Äitiys	14
5.Vertaistuki.....	15
6.Aikaisempi tutkimus	16
6.1.Internetin keskustelufoorumit ja tiedonhankinta	16
6.2.Äidit verkossa	19
7.Tutkimusongelmat	21
8. Tutkimusaineisto	22
8.1. Tutkimuskohteen kuvaus	22
8.2. Aineistonäytteen ja keskustelijoiden kuvaus	23
9. Tutkimusmenetelmä.....	25
9.1. Tutkimuksen eettiset kysymykset	25

9.2. Kvalitatiivinen tutkimus	26
9.3. Kvalitatiivinen sisällönanalyysi	27
9.4. Aineiston analyysi	28
10. Tutkimuksen tulokset	29
10.1. Keskustelujen teemat	29
10.1.1. Neuvot arjen pulmiin	30
10.1.2. Kokemusten vertailu	31
10.1.3. Tuen saaminen arjessa jaksamiseen	32
10.2. Tiedon hankinta ja jakaminen foorumilla	34
10.2.1. Lähteisiin viittaaminen	39
10.2.2. Praktisen vai orientoivan tiedon hankintaa.....	41
10.2.3. Fakta vai mielipidekysymyksiä	44
10.3. Vertaistuen jakaminen.....	46
11. Keskeiset lopputulokset.....	48
12. Pohdinta.....	50
13. Lähdeluettelo	51

1.Johdanto

Tämän tutkimuksen aiheena on pienten lasten äitien tiedonhankinta internetin keskustelufoorumilla. Tutkimuksen tavoitteena on rakentaa kuvaa pienten lasten äitien tiedonhankinnasta analysoimalla keskustelufoorumilla käytyjä keskusteluja ja niissä esitettyjä kysymyksiä ja vastauksia. Tutkimusta tarkastellaan arkielämän tiedonhankinnan viitekehyksestä. Arkielämän tiedonhankintatutkimus keskittyy tyypillisesti jonkin tietyn ryhmän jäsenten tiedonhankintakäyttämisen tarkasteluun. Tutkimuksen kohteena on Vauva-lehden ylläpitämä keskustelufoorumi. Keskustelufoorumit kuuluvat internetin peruspalveluihin ja ovat kiinnostavia uudentyyppisinä tiedonlähteinä ja tutkimuskohteina.

Keskustelufoorumin valintaan tutkimuskohteeksi innoitti tarina eräästä äidistä, joka oli lähdössä sairaalaan esikoistaan synnyttämään. Tärkeä ohje lapsen tulevalle isälle oli, että tämän pitäisi päivittäin tulostaa internetistä äitiryhmän keskustelufoorumin viestit ja toimittaa ne tuoreelle äidille sairaalaan luettavaksi. Äiti oli liittynyt kyseiseen äitiryhmään jo odotusaikana ja tottunut seuraamaan foorumin keskusteluja päivittäin. Sairaalassaoloajankin, pieni vastasyntynyt vierellään hän halusi pysyä ajan tasalla äitiryhmän keskusteluissa ja tapahtumissa. Internetin myötä virtuaalisista äitiryhmistä ja keskustelufoorumeista onkin tullut monille äideille tärkeä osa sosiaalista verkostoa. Verkkoyhteisöjen jäsenten väliset siteet voivat olla hyvinkin kiinteitä ja ryhmän jäsenten kesken halutaan ensimmäisinä jakaa elämän suuret ilot ja surut. Verkkokeskusteluista haetaan toisten äitien tukea ja hyväksyntää omalle vanhemmuudelle etenkin äitiyden varhaisvaiheessa.

Aiheen valintaan vaikutti myös oma elämäntilanne kahden pienen lapsen äitinä. Internet on osoittautunut omassa arjessa käteväksi tiedonhankintakanavaksi esimerkiksi lasten sairastaessa tai kasvatuskysymysten äärellä. Kun tiedon saamisella on kiire, on vaivatonta kääntyä internetin puoleen sen sijaan, että esimerkiksi jonottaisi neuvolan ruuhkaiseen neuvontapuhelimeen. Internetissä tietoa on saatavilla ajankohdasta ja kellonajasta riippumatta.

Äidiksi tulo ja uusi elämäntilanne vauvan kanssa herättävät monenlaisia tiedontarpeita ja aktivoivat tiedonhankintaan. Raskaana olevien naisten ja pienten lasten äitien tiedonhankintaa on informaatiotutkimuksen alalla tutkittu jonkin verran. Esimerkiksi Ruuhikorpi (2000) on selvittänyt gradussaan ensimmäistä lastaan odottavien äitien tiedontarpeita ja tiedonhankintaa, Rosenberg (2001) puolestaan pienten lasten vanhempien tiedontarpeita ja hankintaa. Aiheeseen liittyvää tutkimusta on tehty mm. hoitotieteissä selvittämällä pienten lasten äitien terveystietoon liittyviä tiedontarpeita ja tiedonhankintaa. (ks. Felter & Bernhardt, 2001) Internetin keskustelufoorumeihin liittyvän tutkimuksen tarve on herännyt ja niiden roolia arkipäivän viestinnässä ja tiedonhankinnassa on selvitetty jonkin verran. (ks. esim. Savolainen 2001) Tässä tutkimuksessa on tarkoitus yhdistää nämä kaksi aihealuetta ja selvittää pienten lasten äitien tiedonhankintaa keskustelufoorumilla. Tutkimusta lähinnä sivuava on Munnukan & Kiikkalan (2001) tutkimus, jossa selvitettiin äitien kokemuksia internetin postituslistoista arjen apuna.

Tutkimuksen tulokset antavat tietoa foorumilla käytyjen keskustelujen sisällöistä. Tulokset kertovat äitien tiedontarpeista, huolenaiheista ja vertaistuen tarpeesta ja jakamisesta. Tulokset saattaisivat hyödyntää esimerkiksi terveydenhuollon ammattilaisia tai kolmannen sektorin toimijoita, jotta he osaisivat oikealla tavalla jakaa tietämystään ja tukea äitiyttä.

Tutkimus on rakenteeltaan seuraavanlainen. Johdantoa seuraa tutkimuksen teoreettisen taustan esittely. Tämän jälkeen kolmannessa luvussa käsitellään internetin keskustelufoorumeita, neljännessä luvussa äitiyttä ja viidennessä vertaistukea. Kuudennessa luvussa esitellään aiheeseen liittyvää aikaisempaa tutkimusta. Seitsemännessä luvussa kuvataan tutkimusongelmat, kahdeksannessa luvussa esitellään tutkimusaineistoa. Yhdeksäs luku käsittelee tutkimusmenetelmiä. Luku kymmenen esittelee tutkimuksen tulokset. Keskeiset lopputulokset kootaan yhteen yhdennessätoista luvussa. Tutkimuksen viimeinen luku kaksitoista sisältää pohdintaa.

2. Tutkimuksen teoreettinen tausta

2.1. Keskeisiä käsitteitä

Seuraavissa alaluvuissa käsitellään tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä. Ensimmäinen alaluku vertailee käsitteitä tieto, data ja informaatio. Seuraavissa alaluvuissa avataan käsitteitä tiedonlähde, tiedontarve ja tiedonhankinta.

2.1.1. Tieto, data ja informaatio

Tiedonhankintaa tutkittaessa on ensin määriteltävä mitä tiedolla tarkoitetaan. Suomen kielessä ei tehdä eroa datan, informaation ja tiedon välillä vaan kaikista niistä voidaan puhua yleisesti tietona (Vakkari 1999, 18). Informaatiotutkimus näkee tiedon tiettyä asiaa kuvaavan informaation tulkintana tai siihen pohjautuvana merkityksenantona. Tiedonhankintatutkimuksen kannalta oleellinen on tiedon jako kohdentuneisuutensa perusteella 1) tehtäväspesifiin, keskeisesti ongelmanratkaisuun liittyvään praktiseen tietoon ja 2) luonteeltaan yleiseen orientoivaan tietoon. Näitä käsitellään tarkemmin luvussa 2.2.

Niiniluoto (1996, 28) määrittelee datan kanavaan syötetyksi, koodatuksi viestiksi. Datalla tarkoitetaan yleensä merkkejä ja symboleja. Data on potentiaalista informaatiota, joka voi tulla välityksen kohteeksi. Data tulee ymmärretyksi vain jos sillä on vastaanottajalle informaatioarvoa.

Informaatio on käsitteenä monimuotoinen. Informaatio voi olla joko sisäistä tai ulkoista. Sisäisellä informaatiolla tarkoitetaan aikaisempia kokemuksia tai kulttuuritaustasta, arvoista ja asenteista nousevia käsityksiä kohteesta. Ulkoinen informaatio on monista lähteistä tulevaa, aktiivisesti hankittavaa tietoa ja ideoita. Informaatio voi siis olla annettua tai vastaanotettua, mutta muodostuu tiedoksi ja sitä kautta tietämykseksi vasta kun vastaanottaja tulkitsee sen ja antaa sille merkityksen. Yleensä informaatiolla tarkoitetaan

siirrettyä tai viestittyä tietoa. Informaatio-sanaan liitetään usein myös uutuuden vaatimus, mutta viestin uutuusarvo riippuu täysin vastaanottajan aikaisemmasta tietämyksen tasosta. (Karvonen 2000, 83.)

2.1.2. Tiedonlähde

Tietoa on kahdenlaista, joko tiedämme asiasta itse tai sitten tiedämme mistä voimme löytää siitä tietoa. Haasio ja Savolainen (2004, 19) määrittelevät tiedonlähteen ”materiaaliseksi kantajaksi, jossa spesifinen informaatio sisältö on tarjolla esim. merkkijonoina”. Tiedonlähde on siis tarvittavan informaation kantaja, jonka avulla tiedon omaksuminen onnistuu. Tiedonhankintakanava, esimerkiksi kirjasto tai tietokone tarjoaa pääsyn tiedonlähteelle. Useimmiten tiedonlähteellä viitataan dokumentteihin, joihin informaatio sisältö on tallennettu. Perinteisiä tiedonlähteitä ovat painetut lähteet, esimerkiksi kirjat ja lehdet. Painettujen lähteiden rinnalle on noussut yhä enemmän elektronisia tiedonlähteitä. Elektronisten lähteiden, esimerkiksi internetsivujen ja tietokantojen käyttö on lisääntynyt räjähdysmäisesti. Tiedonlähteinä toimivat hyvin usein myös henkilöt. Henkilölähteet koetaan hyvänä, koska vuorovaikutus mahdollistaa keskustelun ja kyselyn aiheesta. Brown (1991, 11) järjestää tiedonlähteet kolmeen ryhmään: *henkilö itse* eli henkilön oma tietämys aiheesta, *henkilölähteet* eli tiedon hankkiminen muilta henkilöiltä, *henkilöstä riippumattomat lähteet* eli tiedon hankkiminen dokumentoiduista tai tallennetuista lähteistä.

Lähteen tuottamispaikasta riippuen voidaan puhua sisäisistä ja ulkoisista lähteistä. Erottelu voidaan tehdä myös formaalien ja informaalien lähteiden välillä. Formaali lähteet ovat dokumentoituja lähteitä, jotka ovat ainakin periaatteessa julkisesti saatavilla, informaali lähteet ovat yleensä suullisia lähteitä kuten esimerkiksi keskustelu kollegan kanssa. Myös tallenteet, jotka eivät ole julkisia, lukeutuvat informaalisiin lähteisiin. Informaali kommunikaatio on käyttökelpoinen, kun tuoretta informaatiota tarvitaan nopeasti. Se on joustava ja vuorovaikutteinen tiedonhankintatapa. Ongelmana voidaan nähdä informaalisti saadun tiedon luotettavuus. (Haasio & Savolainen 2004, 20.) Esimerkiksi kuulopuheena,

sähköpostina tai henkilökohtaisten kontaktien välityksellä saatua tietoa voi olla hankala varmistaa.

2.1.3.Tiedontarve

Tiedontarve edeltää kaikkea tiedonhankintaa. Tiedontarve on tilannesidonnainen ilmiö. Tiedontarpeella tarkoitetaan yksilön kognitiivista tilaa, jossa hän huomaa oman tietämyksensä riittämättömäksi. Tiedontarve saa yleensä aikaan tavoitteellista toimintaa tiedontarpeen täyttävän tiedonlähteen löytämiseksi. Yksilö voi joissain tapauksissa hyväksyä tiedontarpeen täyttymättömyyden ja tyytyä puutteelliseen tietoon, mutta yleensä tiedontarve virittää tiedonhankinnan prosessin, joka johtaa hankitun tiedon hyödyntämiseen. Dervinin & Nilanin (1986, 20) mukaan yksilön tiedontarve viriää tilanteessa, jossa toiminnalle aiemmin annettu merkitys ei enää toimi, vaan sen tilalle on luotava uusi merkitys.

Tiedontarpeet voidaan jakaa praktisiin ja orientoiviin tarpeisiin. Praktiset tiedontarpeet koskevat tietyn ongelman tai tehtävän menestyksellistä selvittämistä tai ratkaisua. Orientoivat tiedontarpeet nousevat yleisemmistä tavoitteista liittyen esimerkiksi ammattitaidon ylläpitämiseen tai toimintaympäristön muutoksien seuraamiseen. (Savolainen 1999, 81.)

2.1.4.Tiedonhankinta

Tiedonhankintaan ryhdytään erilaisten tiedontarpeiden vuoksi. Tiedontarve ohjaa valintoja ja sitä, millä tavoin ja mistä lähteistä tietoa etsitään. Tiedonhankinta voidaan tulkita suppeasti, jolloin ei olla niinkään kiinnostuneita tiedon sisällöstä vaan keinoista, joilla tietoa sisältävät dokumentit saadaan käsiin. Laajasti ymmärrettynä tiedonhankinta nähdään prosessina, joka alkaa tiedontarpeen tunnistamisesta, johtaa tiedonhankintaan ja lopulta hankitun tiedon käyttöön. (Savolainen 1999, 73.)

Tiedonhankinta on välineellistä toimintaa, eli sillä pyritään saavuttamaan jokin tietty tavoite (Savolainen 1999, 84). Tiedonhankinnan tarkoituksena on ratkaista vastaan tulevia ongelmia. Lähtökohtana on oletus siitä, että oma tietämys ei riittää ongelmien ratkaisuun, vaan on opittava lisää, hankittava tietoja täyttämään aukko tietämyksessä. Tiedonhankinta on aktiivista ja tietoista toimintaa, jonka tarkoituksena on muuttaa aiempia, puutteelliseksi koettuja käsityksiä asioista. (Case 2002, 76.) Tietoa hankitaan ja käytetään yleensä joko tietyn, käsillä olevan ongelman tai tehtävän ratkaisemiseksi tai omien näkemysten ja kokemusten kartuttamiseksi. Hankittu tieto auttaa jäsentämään erilaisia ongelmia ja kehittämään niihin ratkaisuvaihtoehtoja tulevissakin ongelmanratkaisutilanteissa. Tiedonhankinta edellyttää kykyä tiedon kriittiseen arviointiin, tiedon integrointiin vanhaan ja uuden tiedon tuottamiseen. Tiedonhankinta voidaan nähdä myös ajatuksista, tunteista ja toiminnasta koostuvana oppimisprosessina, jossa eri lähteistä kerätyn tiedon ansiosta jäsentymätön aihealue selkeytyy (Kuhlthau 1990, 111).

Kuhlthaun tiedonhankinnan prosessimalli on yksi keskeisimmistä tiedonhankintamalleista. Kuhlthaun mukaan tiedonhankinta nähdään vaiheittain etenevänä prosessina, joka lähtee liikkeelle yksilön kokemasta kognitiivisen epävarmuuden tilasta. (Kuhlthau 1994, 37.) Tiedonhankintaa voidaan kuvata lineaarisena, vaiheittain etenevänä prosessina, mutta sitä se ei kuitenkaan käytännössä useinkaan ole. Uusi empiirinen tutkimus korostaa tiedonhankinnan syklistä luonnetta. Syklisyys on otettu tiedonhankintamallien rakentamisen lähtökohdaksi. (Lindström 2005, 2.) Tiedonhankinnan vaiheissa joudutaan usein palamaan taaksepäin ja toistamaan vaiheita useammankin kerran ennen kuin päästään haluttuun lopputulokseen. Tiedonhankintaa voidaan pitää itseään ruokkivana prosessina, jossa jo löydetty tiedonlähteet suuntaavat prosessia ja sen etenemistä. Tiedonhankintaa seuraa tiedon käyttö, prosessi, jonka aikana yksilö muokkaa ja soveltaa saamaansa informaatiota tarkoitukseen sopivaksi.

2.1.Arkielämän ei-ammattillinen tiedonhankinta

Tiedonhankintatutkimus tarkastelee tiedontarpeita, tiedonhankintaa ja tiedonkäyttöä. Tiedonhankinta nähdään keskeisenä osana jokapäiväistä elämää. Tietoa hankitaan jatkuvasti työtä, opintoja, harrastuksia ja vapaa-aikaa varten. Tiedonhankinta voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen: ammatillisen ja ei-ammattillisen tiedon hankintaan (Savolainen, 2008). Suurin osa tähänastisesta tutkimuksesta on kuitenkin kohdistunut ammatillisen tiedon tarpeisiin ja hankintaan kattaen työelämään ja päätoimiseen opiskeluun liittyvän tiedonhankinnan. Ei-ammattillisen tiedonhankinnan tutkimuksen painopiste on harrastusten ja muiden työn ulkopuolisten toimintojen, esimerkiksi kodinhoidon ja terveyteen liittyvien ongelmien virittämässä tiedonhankinnassa. (Haasio & Savolainen 2004, 106.)

Ammattillisen ja ei-ammattillisen tiedon hankinnan kokonaisuudesta käytetään jo vakiintunutta lyhyempää termiä *arkielämän tiedonhankinta* (Savolainen 1993, 22). Terminä arkielämä on laaja kattaen inhimillisen toiminnan kaikki osa-alueet. Arkielämä viittaa useimmiten elämässä sellaiseen, mikä on tuttua, rutiininomaista ja jokapäiväistä.

Lisääntynyt kiinnostus arkielämän ei-ammattillisen tiedon hankinnan tutkimusta kohtaan alkoi 1990-luvulla (Savolainen 2000, 77-78). Arkielämän tiedonhankinnan suhteellisen lyhyestä tutkimustraditiosta huolimatta arkielämän keskeisistä tiedontarpeista ja useimmin käytetyistä lähteistä on onnistuttu luomaan varsin kattava kuva. Arkielämän tiedonhankintaa näyttäisi määrittävän voimakkaasti vähimmän vaivan periaate. Sen mukaisesti tiedonhankinnassa suositaan vaivattomasti ja mahdollisimman pienin kustannuksin tavoitettavissa olevia ja helppokäyttöisiä lähteitä, joista käyttäjällä on jo aikaisempaa kokemusta. Hyvin usein nämä ovat informaaleja, henkilökontakteihin perustuvia lähteitä. Useammille tiedonlähteille hakeudutaan yleensä vasta erityisen vaativan tiedontarpeen ilmaantuessa. Arkielämän tiedonhankintatutkimus on tärkeää, jotta voidaan ymmärtää ja kehittää jokapäiväistä tiedonhankintaa. Esimerkiksi internetistä tapahtuvaan tiedonhankintaan keskittyvän tutkimuksen avulla on mahdollista suunnitella ja toteuttaa entistä käyttäjälähtöisempiä verkkopalveluja. (Haasio & Savolainen 2004, 9-10.)

Arkielämän tiedonhankinnan tutkimus on tuottanut huomattavasti vähemmän teoreettisia jäsennyksiä ja malleja ammatillisen tiedon hankinnan tutkimukseen verrattuna (Haasio & Savolainen 2004, 115). Patrick Wilsonin (1977) kehittämä intressi-huoli-välittäminen-teoria pyrkii omalta osaltaan havainnollistamaan arkielämän tiedonhankintaa. Käsitteillään intressi-huoli-välittäminen, Wilson selittää sitä, kuinka motivoitunut yksilö on hankkimaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tietyissä tilanteissa toimitaan aktiivisesti tiedon hankkimiseksi kun taas toisinaan tietoa ei hankita lainkaan tai tyydytään tiedon passiiviseen vastaanottamiseen. Intressi tarkoittaa yleistä mielenkiintoa jotakin asiaa kohtaan ja halua pysyä ajan tasalla sen suhteen. Intressi on luonteeltaan aktiivista tai passiivista johtuen tarvittaessa systemaattiseen tiedonhankintaan. Intressi voi muuttua huoleksi kun sitoutuminen aihepiiriä kohtaan kasvaa esimerkiksi henkilökohtaisen ongelman ilmaantuessa. Avoin huoli johtaa lisätiedon hankkimiseen mieltä askarruttavassa asiassa, suljettu huoli ei enää johda tiedonhankintaan. Huoli konkretisoituu yleensä välittämiseksi. Välittäminen tarkoittaa asialle omistautunutta aktiivista toimintaa ja tiedonhankintaa ongelmatilanteen ratkaisemiseksi. Ongelman ratkettua välittäminen voi palautua takaisin intressin tasolle. Aktiiviseen tiedonhankintaan ei ole enää tarvetta, mutta kiinnostus aihepiiriä kohtaan säilyy. (Wilson 1977, 41-45.)

2.1.1. Arkielämän informaatiokäytännöt

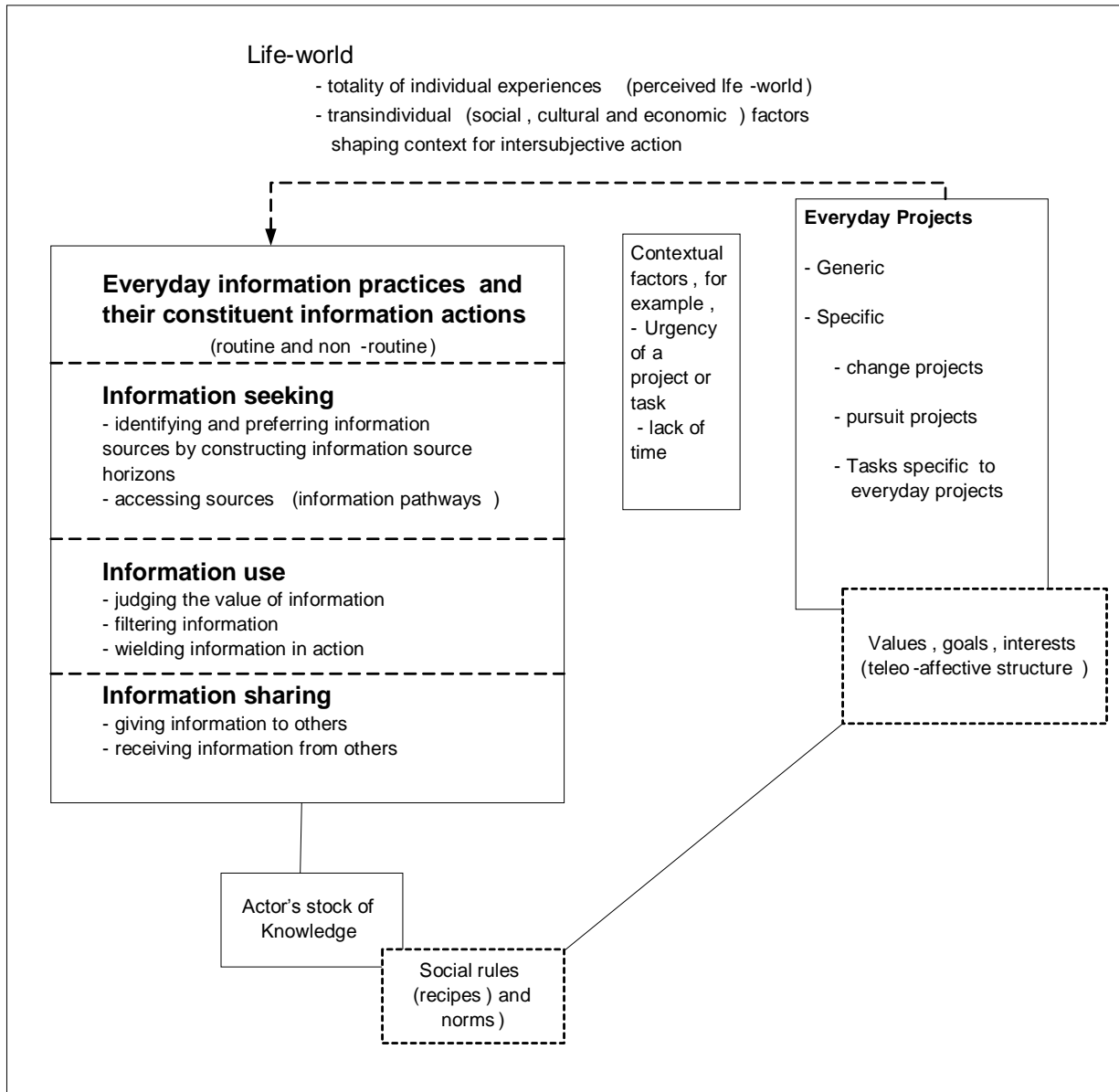
Informaatiokäytäntö on informaatiotutkimuksessa suhteellisen uusi käsite. (Savolainen 2008, 2). Informaatiokäytäntö on noussut vaihtoehdoksi enimmäkseen yksilöiden tarpeisiin ja motiiveihin perustuvalla informaatiokäyttäytyminen-käsitteelle. Informaatiokäytännöillä viitataan sosiokulttuurisesti rakentuneisiin, suhteellisen pysyviin tapoihin hankkia, käyttää ja jakaa tietoa tietyissä arkipäivän tilanteissa. Informaatiokäytäntöihin liittyvät osana myös tiedonhaku, tiedon suodattaminen, syntetisointi ja informaali viestintä. (Savolainen 2008, 42) Tiedonhankintaa ja käyttöä tarkastellaan sosiaalisesti ja dialogisesti rakentuvina ilmiöinä suhteessa niihin ryhmiin ja yhteisöihin joissa toimitaan. (Savolainen 2008, 4)

Savolaisen (2008, 65) arkielämän informaatiokäytäntöjen mallissa (Kuvio 1) tiedonhankinta (*information seeking*), tiedon käyttö (*information use*) ja tiedon jakaminen (*information*

sharing) muodostavat keskeisimmät informaatiokäytännöt. Yksittäiset informaatiokäytännöt koostuvat erilaisista toiminnoista. Tiedonhankintaan kuuluu tiedonlähteiden tunnistaminen ja etsiminen. Tiedonhankintaan liittyvät olennaisesti myös käsitteet tiedonlähdehorisontti ja informaatiopolut. Käsitteet viittaavat lähteiden saatavuuteen ja lähteille hakeutumisjärjestykseen. Tiedon käyttöön liittyy eri lähteistä hankitun tiedon arviointi, suodatus ja omaksuminen. Tietoa omaksutaan ja yhdistetään tietämykseksi. (Savolainen 2008, 50.) Tiedon jakamiseen liittyy tiedon antaminen muille ja tiedon vastaanottaminen.

Mallin mukaisesti informaatiotoiminnot saavat merkityksensä projekteille asetettujen päämäärien tavoittelusta. Projektit voidaan jakaa yleisiin (*generic*) ja erityisiin (*specific*) projekteihin. Jälkimmäiset voidaan jakaa edelleen muutosprojekteihin (*change projects*) ja kehittämissprojekteihin (*pursuit projects*). Termillä teleoaffektiiviset rakenteet (*teleoaffective structures*) voidaan viitata projektien päämääriin. Päämäärien tavoittelun lisäksi informaatiotoimintoja ohjaavat toimijan tietovarannot (*actor's stock of knowledge*) ja sosiaaliset säännöt (*social rules*). (Savolainen 2008, 26.) Sosiaaliset säännöt ohjaavat esimerkiksi tiedonlähteiden valintaa määrittämällä lähteiden hyödyllisyyttä ja hyväksyttävyyttä (Savolainen 2008, 66).

Informaatiokäytäntöjä tarkastellaan osana yksilöiden elämismaailmaa (*life world*). Useimpien arkielämän käytäntöjen tavoin elämismaailmakin on pohjimmiltaan intersubjektiivinen ja vastavuoroinen (Savolainen 2008, 26). Elämismaailma rakentuu mm. arkielämän projektien toteuttamisesta saaduista kokemuksista. Sosiokulttuuriset ja taloudelliset tekijät saattavat rajoittaa näiden projektien toteuttamista. Myös tilannesidonnaiset tekijät, kuten projektin tärkeys, kiireellisyys ja käytettävissä oleva aika vaikuttavat informaatiokäytäntöihin. (Savolainen 2008, 64.)

Kuvio 1. Arkielämän informaatiokäytäntöjen malli (Savolainen 2008, 65).

2.2. Praktisen ja orientoivan tiedon hankinta

Arkielämän tiedonhankinta voidaan jakaa kohdentuneisuutensa perusteella edelleen kahteen osa-alueeseen, orientoivan ja praktisen tiedon hankintaan. Savolainen (2008, 83) tosin toteaa tämän jaon olevan lähinnä analyttinen, sillä käytännössä orientoivan ja praktisen tiedon hankintaa esiintyy samanaikaisesti ja niitä voi olla vaikea selvästi erottaa toisistaan. Jokaisen elämäntavalle ominaiset arvot, asenteet ja intressit määrittävät tapaa jolla tietoa hankitaan.

Savolaisen (2008, 83) mukaan *orientoivan tiedon hankinta* tarkoittaa jokapäiväisten tapahtumien seuraamiseen liittyvää toimintaa. Kyseessä voi olla esimerkiksi harrastuksiin liittyvä tiedonhankinta tai ajantasalla pysyminen joukkotiedotusvälineiden uutistarjontaa seuraamalla. Tietoa hankitaan silloin yleisen mielenkiinnon vuoksi pidemmän aikavälin tarpeita palvelemaan. Orientoivan tiedon hankinnan käytännöt ovat osoittautuneet suhteellisen pysyviksi. Tiedonhankinnan rutiineista pidetään kiinni ja pitäydytään tutuissa ja turvallisissa lähteissä. Internetin rooli on korostunut arkielämän tiedon hankinnassa ja sitä hyödynnetään myös orientoivan tiedon hankinnassa. Tietoverkko tarjoaakin mahdollisuuden seurata tapahtumia jatkuvasti lähes reaaliajassa. (Haasio & Savolainen 2004, 147-148.) Savolaisen (2008) mukaan median seuraaminen osana jokapäiväisiä rutiineja katsotaan orientoivan tiedon hankinnaksi. Keskustelufoorumit voidaan myös rinnastaa tähän samaan kategoriaan, koska niiden seuraaminen on usein päivittäistä ja rutiininomaista.

Praktisen tiedon hankinta palvelee lähinnä yksittäisten ongelmatilanteiden ratkaisemista tai jonkin työtehtävän suorittamista. Praktisen tiedon hankinta on usein tilannesidonnaista ja tiedontarve saattaa olla tarkasti rajattu. Joissakin tilanteissa ongelmaa joudutaan kuitenkin ratkomaan pidempään ja tiedonhankinta voi kestää projektista riippuen pitkäänkin. (Savolainen 2008, 112-114.) Aikataulu on usein kiireinen ja ja aikapulan vuoksi tiedonlähteiden vaivatonta tavoitettavuutta arvostetaan. Tiedonhankintaa määrittää useimmiten ns. vähimmän vaivan periaate, jonka mukaan tieto hankitaan sieltä, mistä sen vaivattomimmin saa käsiinsä. Tiedon hankintaan käytetty aika ja vaiva pyritään näin ollen minimoimaan. Praktisen tiedon hankinnassa internetillä näyttäisi olevan vielä keskeisempi rooli kuin orientoivan tiedon hankinnassa. Verkkolähteiden runsaus tarjoaa monipuolisia

mahdollisuuksia tiedonhankintaan ja yksinkertaisten verkkohakujen tekeminen on suhteellisen helppoa ja nopeaa. Internetin suosio on kasvattanut tarvetta kehittää tehokkaita menetelmiä relevantin aineiston ja laadukkaan tiedon seulomiseksi. (Haasio & Savolainen 2004, 150-151.)

3. Internetin keskustelufoorumit

Internetin maailmanlaajuinen tietoverkko koostuu lukuisista tietoverkoista ja keskenään kommunikoimaan kykenevistä tietokoneista. Internetin historian voidaan katsoa alkaneen 1960-luvun lopulta, jolloin käynnistyi Yhdysvaltojen puolustusvoimien ARPANET-projekti. Tarkoituksena oli luoda hajautettu, ydiniskun kestävä tietoverkko. ARPANETin kehitykselle olennaista oli internetin tiedonsiirron pohjana olevan TCP/IP-protokollan käyttöönotto. ARPANET jakaantui kahtia 1980-luvulla. Sotilaallinen toiminta keskitettiin MilNet-verkkoon ARPANETin jäädessä yliopisto- ja korkeakoulumaailman tutkijoiden ja opiskelijoiden käyttöön. Vasta 1990-luvun lopulla elektronisen vallankumouksen myötä internet tuli koko kansan tietoisuuteen. Internetin räjähdysmäinen kasvu ja käyttäjäkunnan laajeneminen on ollut ennennäkemätön kansainvälinen ilmiö. (Rautio & Kolari 1999, 9.)

Nykyisessä tietoyhteiskunnassa internet on jokapäiväistynyt, sitä hyödynnetään sekä työssä että vapaa-aikana. Internet toimii tiedonlähteenä, kommunikaatiovälineenä ja viihteellisenä mediana. Tutkimusten mukaan käyttäjät kuitenkin korostavat internetin luonnetta ennen kaikkea tiedonhankintakanavana. Arkielämän tiedonhankinnassa internet onkin vakiinnuttanut asemansa. Tietoa etsitään yhä enemmän internetistä itse, kun aikaisemmin kirjastoilla ja informaatioilla oli keskeinen rooli tiedon välittäjinä. Internetin eduiksi lasketaan nopeus, helppokäyttöisyys, ajantasaisuus ja globaalius. Internet on vapaa julkaisukanava, jossa vallitsee täydellinen sananvapaus. Käyttäjän tulee arvioida tiedon luotettavuus. Verkkolähteisiin tulee suhtautua keskimääräistä kriittisemmin kuin painettuihin lähteisiin. (Haasio & Savolainen 2004, 134-136.)

Internet saa sosiaalisen merkityksensä mm. reaaliaikaisten chat-palvelujen ja erilaisia aihepiirejä käsittelevien keskusteluryhmien kautta. Näiden foorumien kautta internet tarjoaa käyttäjilleen laajat keskustelumahdollisuudet, lähes jokaiselle löytyy jokin ryhmä, jossa voi keskustella itselle tärkeästä aiheesta. Keskustelufoorumeita hyödynnetään vaihtelevasti tiedollisiin, viestinnällisiin ja viihteellisiin tarkoituksiin. Keskusteluista haetaan yleensä tukea, tietoa ja neuvoja sekä apua epävarmuuteen (Savolainen 1998, 15-16).

Keskusteluihin osallistuminen edellyttää useimmiten palveluun rekisteröitymistä. Osallistuminen voi olla aktiivista ja näkyvää viestien kirjoittamista ja niihin vastaamista tai passiivista ja näkymätöntä, muiden lähettämien viestien lukemista. Keskustelufoorumilla osallistuminen on tietokonevälitteistä viestintää, jossa kommunikointi tapahtuu kirjoittamalla. Verkkokeskusteluissa käytetty kieli on usein epämuodollista muistuttaen enemmän puhuttua keskustelua kuin kirjakieltä. Hymiöiden ja lyhenteiden käyttö sekä oma slangisanasto ovat myös ominaisia keskusteluryhmien kielelle. (Herring 1996, 3.) Tietokonevälitteinen viestintä on vähemmän ilmaisuvoimaista, koska viestinnästä jäävät puuttumaan eleet, ilmeet ja äänenpainot. Ongelmana voidaan nähdä sekin, että verkkokeskusteluissa tuodaan usein esille lähinnä erimielisyyksiä korostamatta niitä näkökohtia, joista ollaan samaa mieltä (Savolainen 1999, 13-20). Keskusteluryhmät ovat yleensä asynkronisia, jolloin viestejä voidaan lähettää ja lukea sopivana ajankohtana. Parhaimmillaan keskustelufooromit tarjoavat mahdollisuuden sekä kokemusten jakamiseen että ongelmien työstämiseen ja ratkaisemiseen yhdessä muiden kanssa (Munnukka & Kiikkala 2001, 513).

Keskusteluryhmien suosio perustuu pitkälti sähköisen viestinnän nopeuteen ja vaivattomuuteen. Keskusteluryhmän kautta kiinnostavaa tietoa ja vastauksen mieltä askarruttavaan kysymykseen voi saada nopeasti. Foorumilla jaetun informaation arvo voi myös moninkertaistua. Kysymyksen esittäjän lisäksi tietoa voi käyttää ja levittää eteenpäin lukematon joukko ihmisiä. (Kollock & Smith 1999, 19.) Vastauksen saaminen on kuitenkin samalla aina epävarmaa, sillä se on osallistujien aktiivisuuden ja hyväntahtoisuuden varassa. Keskustelun taso myös vaihtelee suuresti. Näin ollen keskusteluryhmiä ei aina koeta luotettaviksi tiedonhankinnan kanaviksi. Vastausten luotettavuuden arviointi ja lähdekritiikki

jää kysyjälle. Keskusteluryhmät ovat kuitenkin poikkeuksellisia sen suhteen, että keskustelun kuluessa virheellinen tai harhaanjohtava tieto usein saatetaan korjata muiden keskustelijoiden toimesta. (Savolainen 1998, 113.) Jotkin keskusteluryhmät toimivat moderaattorin valvonnan alaisena ja asiattomat viestit karsiutuvat pois. Muut keskustelijat puuttuvat myös herkästi sopimattomaan, yleisestä linjasta poikkeavaan viestintään. (Rautio & Kolari 1999, 50-51.)

4.Äitiys

Äitiyteen liittyy lukuisia asioita jotka muuttavat naista. Äitiyteen valmistautuminen alkaa jo raskauden ensimmäisten kuukausien aikana, kun odottava äiti kuvittelee mielessään tulevaa rooliaan ja rakentaa pesää uudelle tulokkaalle. (Tarkka 1996, 5.) Äitiys on naiselle useimmiten positiivinen, iloa tuottava kokemus. Perheen perustamisen ja lapsen syntymän myötä elämässä tapahtuu kuitenkin suuriakin muutoksia, joihin saattaa olla vaikea varautua etukäteen.

Äitiyteen kohdistuu erilaisia paineita. Äideiltä odotetaan paitsi oikeanlaisia tekoja myös oikeanlaisia tunteita. Äidin tulisi rakastaa lastaan alusta lähtien, olla epäitsekkäs ja uhrautua lapsensa vuoksi. Niemelän (1991, 109) mukaan äiti, joka kokee muiden vaatimukset voimakkaina voi tuntea riittämättömyyttä uudessa roolissa. Yritykset mukautua ympäristön vaatimuksiin uhkaavat vaistonvaraisen äitiyden heräämistä.

Äidiksi tulemiseen liittyy monien uusien käytännön toimien opettelu. Äitiyden varhaisvaiheessa lapsen imetys ja hoito ovat keskeistä vuorovaikutustoimintaa äidin ja vauvan välillä. Pienen lapsen hoito on täysipäiväistä ja hyvin sitovaa. Äiti voi joutua kokeamaan jatkuvaa valvomista, yllättäviä pulmatilanteita tai etääntymistä sosiaalisista suhteista. Varsinkin ensisynnyttäjät saattavat tuntea huolta ja ahdistusta imetyksen onnistumisesta ja lapsen hoidosta selviytymisestä. Nainen ei välttämättä äidiksi tullessaan osakaan luonnostaan lapsen hoitoa tai tiedä mikä lapsella milloinkin on hätänä varsinkaan jos hänellä ei ole kokemusta pikkusisarusten tai muiden lasten hoitamisesta. (Tarkka 1996, 20-21.)

Tarkka (1996, 8) toteaa äidin hyvinvoinnin vaikuttavan merkittävästi lapseen. Äidin hyvinvointia edesauttaa mm. myönteinen suhde lapsen isään. Äidin masennus, ahdistus tai yksinäisyys saattavat haitata hyvän vuorovaikutussuhteen rakentumista äidin ja lapsen välillä. Niemelän (1991, 114) mukaan ongelmien ehkäiseminen ja sosiaalisen tuen vaikutus äitiyden kehitykseen on todettu merkittäväksi. Kattavan sosiaalisen tukiverkoston on todettu olevan yhteydessä äidin positiiviseen kokemukseen äitiydestään. Sosiaalinen tuki lisää äidin itseluottamusta ja tuo varmuutta äitinä olemiseen. Äidit tarvitsevat emotionaalisen tuen lisäksi palautetta siitä, miten hyvin ovat äitinä onnistuneet. Äidit kaipaavat myös neuvoja mieltä askarruttavissa asioissa sekä apua ongelmista selviämiseen. On äidistä riippuvaa, kenen puoleen hän kääntyy neuvoja hakiessaan. Toiset turvautuvat perheenjäsenten puoleen, toiset luottavat ystävien, naapureiden tai ammattihenkilöiden apuun.

5. Vertaistuki

Vertaistuki on yksilön tai perheen saamaa vapaaehtoisuuteen perustuvaa tukea ja ojausta. Vertaistukea voi jakaa henkilö tai ryhmä, jolla on omakohtaista kokemusta vastaavasta tilanteesta. Vertaistukeen osallistuvat ovat keskenään tasavertaisia toimin yleensä sekä tukijoina että tuettavina. Vertaisryhmäksi kutsutaan samanlaisessa elämäntilanteessa olevien tai samoja asioita kokeneiden ihmisten tukiverkostoa, jossa jäsenet saavat toisiltaan sosiaalista tukea jakamalla tuntemuksia, tietoa, emootioita ja kokemuksia. Yhteisten kokemusten ja kielen kautta vertaisryhmän jäsenet voivat ymmärtää ja auttaa toinen toistaan varsinaisia ammattiauttajia paremmin. (Kinnunen 2006, 35-36.)

Pienten lasten äitien vertaistuen tarve on ilmeinen. Nykyäidit voivat valita kotonaolon ja työnteon välillä suomalaisen perhe-etuusjärjestelmän mahdollistaessa vauvan ja pienen lapsen hoitamisen kotona. Elämäntilanteen muutos merkitsee monille äideille uudenlaista tehtävää kotona lasten kanssa ja mahdollisuudet tavanomaisiin aikuiskontakteihin saattavat heikentyä (Jokinen 1996.) Richardson (1993) toteaa äitiyden muuttavan naisen suhdetta mm. ystävyysuhteisiin, harrastuksiin, yksilölliseen identiteettiin ja työmarkkinoilla toimimiseen. Monet sosiaaliset verkostot, kuten työyhteisö saattavat jäädä kokonaan. Vanhoja ystäviä ei

ehditä ehkä tavata yhtä usein kuin ennen ja suhteet lapsettomiin ystäviin voivat hankaloitua. Vauvan täysimetys rajoittaa kotoa poissaolo aikaa ja esimerkiksi harrastuksiin lähtemistä. Näin ollen äidit usein alkavat kaivata ja etsiä toisten äitien seuraa. Tieto ja kokemusten vaihtaminen auttavat sopeutumaan uuteen elämäntilanteeseen ja valmistautumaan perhe-elämään. Hyvinvointivaltio ja kolmannen sektorin järjestöt tarjoavat puitteita erilaisille äitien vuorovaikutus- ja vertaisryhmille. Esimerkiksi äitien tueksi perustetut imetystukiryhmät tarjoavat konkreettista apua imetysongelmissa. Vertaisryhmät ja toisten äitien tuki lisäävät äitien voimavaroja ja auttavat arjen hallinnassa. (Nätkin 2002, 49.)

Monilla äideillä on nykyisin takanaan pitkä koulutus ja kokemusta työelämästä ennen lasten hankkimista. Nykyäideille on luontevaa etsiä tietoa, kontakteja ja vertaistukea tietoteknologian avulla myös äitiyslomalla. (Tarkka 1996, 20-21.) Internetin myötä virtuaalisista äitiryhmistä ja keskustelufoorumeista on tullut monille äideille tärkeä osa sosiaalista verkostoa. Verkkokeskusteluista haetaan toisten äitien tukea ja hyväksyntää omalle vanhemmuudelle. Verkkoyhteisöjen jäsenten väliset siteet voivat olla hyvinkin kiinteitä ja palstalaisten kanssa halutaan ensimmäisinä jakaa elämän suuret ilot ja surut.

6.Aikaisempi tutkimus

Tässä luvussa esitellään tämän tutkimuksen kannalta merkittävää aikaisempaa tutkimusta liittyen internetin keskusteluryhmiin tiedonhankinnan näkökulmasta ja pienten lasten äitien kokemuksiin internetin hyödyntämisestä arjen apuna.

6.1.Internetin keskustelufoorumit ja tiedonhankinta

Savolainen (1999a, 12-22) on selvittänyt tutkimuksessaan käyttäjien kokemuksia internetin keskusteluryhmistä tarkoituksenaan tutkia, mitkä tekijät saavat yksilön keskusteluryhmien käyttäjäksi ja mihin tarkoituksiin näitä verkkopalveluja käytetään. Savolaisen tutkimus keskittyi keskusteluryhmien ei-ammattilliseen hyödyntämiseen. Näin ollen kiinnostuksen kohteena oli keskusteluryhmien käyttäminen harrastusten ja työn ulkopuolisten ongelmien ratkaisemista palvelemaan viestintään ja tiedonhankintaan. Tutkimuksen aineistona oli 23

teemahaastattelua joita taustoittamaan Savolainen käytti Tilastokeskuksen tietoteknisten välineiden käyttöä kartoittavan kyselyn tuloksia.

Tutkimuksen mukaan keskusteluryhmät toimivat ensisijaisesti lähinnä viihteen ja viestinnän välineenä. Keskusteluryhmiin osallistuttiin pääasiassa siksi, että ne tarjosivat mahdollisuuden tutustua samoista asioista kiinnostuneisiin ihmisiin ja heidän yhteisöihinsä. Lukemalla keskusteluryhmien viestejä ja kommentoimalla muiden puheenvuoroja vastaajat tunsivat kiinnittyvänsä näihin yhteisöihin ja niiden arvoihin. Keskusteluryhmiin osallistuminen oli joko aktiivista ja näkyvää eli viestien kirjoittamista ja lähettämistä tai passiivista ja näkymätöntä eli muiden lähettämien viestien lukemista.

Keskusteluryhmiä käytettiin myös tiedonhankintaan. Keskusteluryhmät tarjosivat uudenlaisen tavan käyttää henkilölähteitä. Ominaista tiedonhankinnalle oli sen vuorovaikutteisuus. Keskusteluryhmään postitetut viestit tavoittivat parhaimmillaan samalla kertaa tuhansia ihmisiä. Vastauksen saaminen riippui kuitenkin keskustelijoiden aktiivisuudesta. Kysymyksiin ei välttämättä reagoitu lainkaan. Savolainen (1999a, 18) toteaaakin neuvojen olevan kysyjälle maksuttomia ja niiden hyödyllisyyden tai hyödyttömyyden riippuvan paljolti keskustelijoiden tietämyksen tasosta ja kokemuksen kirjosta.

Savolainen (2001) on selvittänyt myöhemmässä tutkimuksessaan tiedonhankinnan mahdollisuuksia ja ongelmia internetin keskusteluryhmässä. Tutkimuskohteena oli kuluttajätietoaiheinen keskusteluryhmä ja tutkijan tarkoituksena oli tarkastella tiedonhankintaa ja jakamista kyseisen ryhmän sisällä. Tutkimuksen aineisto koostui sadasta viestiketjusta, jotka sisälsivät yhteensä 894 viestiä. Tutkimusmenetelmänä oli kvalitatiivinen sisällönanalyysi. (Savolainen 2001, 68.)

Keskusteluryhmään lähetetyissä viesteissä esiintyi runsaasti tiedontarvetta ja tiedonhankintaa ilmaisevia kysymyksiä. 55% keskusteluketjuista sisälsi tiedonhankintaan liittyviä asioita. Viestejä, joissa eksplisiittisesti kysyttiin tietoa oli 9,8 % viestien kokonaismäärästä. (Savolainen 2001, 78-79.)

Kysymyksiin annetut vastaukset nojasivat vahvasti omaan kokemukseen. Vastaajat viittasivat runsaasti myös erilaisiin virallisiin ja epävirallisiin lähteisiin, asiantuntijoihin ja organisaatioihin. Viittauksia ei juurikaan tehty internetistä löytyviin lähteisiin. Viestinnän erikoispiirteenä havaittiin, että keskustelijoiden välille ei syntynyt dialogia. Keskustelijat eivät siis esittäneet lisäkysymyksiä, eivätkä myöskään palanneet kommentoimaan saamiaan vastauksia tai kiittämään vastaajia avusta. Näin ollen jäi epäselväksi, oliko neuvo ollut kysyjälle hyödyllinen vai ei. Ihannetilanteessa keskusteluryhmien viestintä olisi dialogista, jolloin interaktiiviset viestit saattaisivat hyödyttää paremmin myös muita käyttäjiä. (Savolainen 2001, 81-83, 86-87.)

Sulonen (2006) on selvittänyt gradussaan internetin keskustelufoorumien hyödyntämistä arkielämän tiedonhankintaan. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kysymysten rakentumista keskustelufoorumilla kysymystyypeittäin, keskustelijoiden välistä dialogia, sekä sitä, liittyykö keskustelufoorumilla toimiminen enemmän praktisen vai orientoivan tiedon hankintaan. (Sulonen 2006, 5.) Jälkimmäinen kysymyksenasettelu on tämän tutkimuksen kannalta kiinnostava. Tutkimuksen aineisto koostui 30 viestiketjusta, jotka sisälsivät yhteensä 420 viestiä. Tutkimuksen pääasiallisena analyysimenetelmänä käytettiin kvalitatiivista sisällönanalyysia, osin myös etnografiaa.

Kysymysten määrä kaikista viesteistä oli 15%. Kysymykset luokiteltiin kahteen kategoriaan, faktakysymyksiin ja mielipiteisiin tai kokemuksiin perustuviin kysymyksiin. Kysymystyyppiluokittelun mukaisesti yli puolet, 57% keskusteluketjujen avausviesteistä edusti faktoihin perustuvia kysymyksiä. 43% keskustelunavausten kysymyksistä oli mielipiteisiin tai kokemuksiin perustuvia.

Sulonen selvitti praktisen ja orientoivan tiedon suhdetta aineiston kysymyksiä luokittelemalla. Keskusteluketjujen avaaminen ja avauskysymyksen esittäminen tulkittiin selkeästi praktisen tiedon hankinnaksi. Ongelmatilanne synnyttää tiedontarpeen joka pyritään ratkaisemaan esittämällä kysymys foorumilla. Myös keskustelun avaajan keskustelun edetessä esittämät, aiheeseen liittyvät jatkokysymykset liitettiin praktisen tiedon hankintaan, sillä niillä pyrittiin tietämyksen syventämiseen. Sen sijaan avaajan esittämät, aiheeseen liittymättömät

lisäkysymykset yhdistettiin orientoivan tiedon hankintaan. Orientoivan tiedon hankintaan liittyviksi luokiteltiin myös muiden kuin keskustelunavaajan keskustelun edetessä esittämät jatkokysymykset. Passiivinen keskustelija mahdollisesti tunnistaa piilevän tiedontarpeensa vasta kun keskustelussa jokin herättää hänen mielenkiintonsa tai kun keskustelu ajautuu häntä kiinnostavaan aiheeseen ja tarjoaa tilaisuuden kysymyksen esittämiseen. (Sulonen 2006, 41-42)

Tutkimus osoitti keskustelufoorumia käytettävän enemmänkin orientoivan tiedon kuin praktisen tiedon hankintaan. Orientoivan tiedon hankintaan viittasi se, että muiden kuin keskustelunavaajan esittämiä kysymyksiä oli huomattavasti enemmän. Avauskysymyksen liittymättömiä jatkokysymyksiä esitettiin huomattavasti enemmän (51 kpl) kuin aiheeseen liittyviä (21 kpl) eli praktisen tiedon hankintaan viittaavia kysymyksiä.

6.2.Äidit verkossa

Munnukka & Kiikkala (2001) selvittivät tutkimuksessaan äitien kokemuksia internetin postituslistoista. Verkkohaastatteluun toteutettuun tutkimukseen osallistui 58 aktiivista ”nettiäitiä”. Ensisijaisena toiveena äideillä oli löytää internetin kautta samassa elämäntilanteessa olevia muita äitejä. Tavoitteena oli saada vaihtaa ajatuksia ja kokemuksia sekä antaa ja saada tietoa. Tärkeimmiksi keskustelunaiheiksi nousivat arkisten asioiden jakaminen, imetys, vauvan hoito ja perheen muut pulmat. Avun ja vertaistuen saaminen osoittautui tärkeäksi, sillä moni keskustelija kaipasi vinkkejä tai tukea yksinäisyyteen ja masennukseen. Haastatellut äidit totesivat etsivänsä tietoa voidakseen ennakoita tulevia tilanteita ja voidakseen ratkaista vauvan hoitoon liittyviä vaikeuksia. Vertaistukea ja vastauksia kysymyksiinsä haastatellut äidit kokivat saaneensa myös seuraamalla passiivisesti keskusteluita. Osa kuvasi osallistumisestaan siten, että he löysivät itselleen neuvoja ja kokivat samastumista keskustelijoihin pelkästään lähetettyjä viestejä lukemalla. Munnukka ja Kiikkala totesivat vanhempien arvostavan sellaista tietoa, joka lisää heidän varmuuttaan pienen lapsen vanhempina. Internetissä käytyjen keskustelujen aiheet liittyivät yleisesti lasten kasvatukseen tai erityisesti äidin elämäntilanteeseen. Eniten keskustelua herättivät erilaiset

imetykseen ja allergioihin liittyvät pulmat sekä vauvan kasvua ja kehitystä käsittelevät kysymykset. Myös tavalliset käytännön tilanteet kuten lasten syöminen tai sairaudet toistuivat usein keskusteluissa. (Munnukka & Kiikkala 2001, 516-517.)

Haastatellut äidit myös vertasivat internetin vertaistukea julkisen terveydenhuollon ylläpitämään neuvolatoimintaan ja havaitsivat ristiriitaa näiden välillä. Internetin kautta he kokivat saavansa uusinta tietoa ja monipuolista asiantuntemusta helposti ja nopeasti. Internetin kautta myös kokemuksellinen puoli sai tilaa ja asianmukaisen merkityksen ja tukea oli ”aina” tarjolla. Äidit arvelivat sen sijaan neuvolan kuormittuvan liikaa, jos se todella toimisi äitien tuen tarpeiden ja odotusten mukaisesti. Äidit ehdottivat yhteistyötä ja tietojen vaihtoa neuvolan kanssa, mutta kokivat etteivät välttämättä tulleet neuvolassa kuulluiksi tietoineen ja ehdotuksineen. Nykyisin jo käytössä olevaa tieto- ja kommunikaatioteknologiaa pidettiin välineenä, johon neuvoloiden pitäisi kiinnittää enemmän huomiota ja neuvolan pitäisi vastaajien mielestä ohjata äitejä käyttämään enemmän internet-yhteyksiä. Äidit ajattelivat keskustelupalstojen hyödyntävän myös terveydenhuollon ammattilaisia, sillä niillä käydyissä keskusteluissa välittyy tärkeäksi koettu kokemuksellinen tieto. (Munnukka & Kiikkala 2001, 518-520.)

Tutkijoiden mukaan keskusteluryhmän toiminta vaikutti moniääniseltä, yksilölliseltä ja ei-yhtenäistävältä äitiyden tukemiselta. Jokainen äiti koki saavansa tukea omaan äitiyteensä ja siihen, että on maailman paras äiti lapselleen. Internetin postituslistoja pidettiin henkireikäenä, virtuaalihakkealattikkona, jossa kenenkään ongelmia ei vähätelty. Keskusteluryhmät koettiin tärkeäksi osaksi elämää ja arkea tai harrastusmuodoksi. Postituslistat mahdollistivat äideille vuorovaikutuksen kodin ulkopuolisten kanssa esimerkiksi lasten sairastaessa. Postituslistojen eduksi luettiin asioiden käsittelyn vaivattomuus ja riippumattomuus kellonajasta ja maantieteellisestä välimatkasta. Terveysteen ja sairauteen liittyvän tiedon julkaiseminen internetissä on täysin vapaata ja tiedon käyttäjien harjoittama kriittinen laatu-arvio sen tähden välttämätöntä. Haastatellut äidit kokivat arvioivansa internettiin tuotettua tietoa kriittisesti. Keskusteluihin osallistuneet asiantuntija-äidit oikaisivat tarvittaessa virheellisiä tietoja ja vetosivat uusimpiin tutkimustuloksiin perusteluissaan. (Munnukka & Kiikkala 2001, 519-520.)

Bernhardt & Felter (2004) ovat tutkineet pienten lasten äitien terveystiedon hankintaa internetistä. Raskausaikana ja lasten ollessa pieniä äidit aktivoituvat erityisesti terveystiedon hankinnan osalta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää sitä, miksi äidit hankkivat terveystietoa internetistä ja mistä sieltä he tietoa etsivät sekä sitä, miten he arvioivat saamansa tiedon luotettavuutta. Tutkimus toteutettiin haastatteluin ja aineisto analysoitiin laadullisin menetelmin mm. teemoittelemalla. Tutkimukseen osallistui 20 22-42 vuotiasta pienen lapsen äitiä, joista puolet oli työelämässä, ja puolet hoiti lapsia kotona.

Tutkimuksen mukaan lähes kaikki äidit olivat ainakin ensimmäistä lasta odotaessaan etsineet raskausaikana internetistä tietoa raskaudesta. He etsivät erityisesti sellaisia sivuja, joilla kuvattiin sikiön kehitystä oman raskauden vaiheissa. Äidit etsivät internetistä apua myös erilaisiin raskausaikana ilmenneisiin ongelmiin. Lapsen syntymän jälkeen etsittiin tietoa lapsen kehitysvaiheista ja sairauksien oireista. Kehitysvaiheita seurattiin tarkkaan erityisesti ensimmäisen lapsen kohdalla. Internetistä haettiin usein ajantasaista tietoa sairauksiin liittyen ja selvennystä lääkäreiden antamiin, epäselviksi tai puutteellisiksi jääneisiin diagnooseihin tai hoito-ohjeisiin. Internetistä haettiin myös tukea ja neuvoja vanhemmuuteen. Erityisen tärkeäksi koettiin muiden äitien sosiaalisen tuen saaminen varsinkin äitiyden varhaisvaiheissa.

Tutkimuksessa havaittiin, että useimmin internetin puoleen kääntyivät nuoret äidit, joille lapsi oli ensimmäinen. Sen sijaan vanhemmat ja useamman lapsen äidit suosivat painettuja lähteitä ja henkilölähteiden osalta kasvokkaisia kohtaamisia. (Bernhardt & Felter 2004.)

7. Tutkimusongelmat

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata pienten lasten äitien tiedonhankintaa internetissä analysoimalla Vauva-lehden keskustelufoorumilla käytyjä keskusteluja. Kiinnostuksen kohteena on esitettyjen kysymysten ja vastausten aihepiirit ja luonne. Tarkoituksena on selvittää, liittyykö keskustelufoorumilla toimiminen enemmän orientoivan vai praktisen tiedon hankintaan ja sitä, ovatko esitetyt kysymykset luonteeltaan enemmän faktakysymyksiä vai kokemuksen perustuvia. Analyysissä tarkastellaan myös tiedonlähteitä, joihin äidit

keskusteluissaan viittaavat. Lisäksi tutkitaan sitä, miten vertaistuen tarve ja jakaminen ilmenevät keskusteluissa.

Aineistosta haetaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin.

- Millaisista aiheista äidit keskustelevat?
- Millaista tietoa hankitaan? Onko kyseessä praktisen vai orientoivan tiedon hankinta?
- Edustavatko viestiketjuissa esitetyt kysymykset faktakysymyksiä vai kokemukseen perustuvia kysymyksiä?
- Millaisia vastauksia annetaan? Kuinka paljon ja millaisiin lähteisiin viitataan?
- Miten vertaistuen tarve ja jakaminen ilmenee keskusteluissa?

8. Tutkimusaineisto

8.1. Tutkimuskohteen kuvaus

Perheille ja erityisesti äideille suunnattuja verkkosivustoja löytyy internetistä runsaasti. Esimerkiksi kaikilla vauva- ja perhe-lehdillä on omat sivustonsa verkossa. Tutustuttuani muutamaan tällaiseen sivustoon valitsin niiden joukosta tutkimuksen kohteeksi Vauva-lehden verkkosivuston osoitteessa www.vauva.fi Sivusto tuntui sopivalta tutkimuskohteelta, sillä se oli itselle jo ennalta tuttu. Seurattuani foorumeilla käytyjä keskusteluja totesin joidenkin foorumeiden kohdalla keskustelujen määrän melko vähäiseksi. Sen sijaan Vauva-lehden keskustelupalsta vaikutti olevan kävijöiden keskuudessa suosittu ja keskustelu oli aktiivista. Palstalle kertyy noin 10 000 viestiä kuukausittain.

vauva.fi-sivustolla kohtaavat lapsesta haaveilevat, odottajat ja pienten lasten vanhemmat. Vauva-lehden verkkosivuilla vierailevat ylivoimaisena enemmistönä naiset. Käyttäjäprofiilin mukaan miehiä oli joukossa vain 3%. Suurin osa kävijöistä (86%) ilmoittaa iäkseen 25-44

vuotta. Enemmistö kävijöistä (82%) on perheellisiä ja ilmoittaa asuvansa yhdessä puolison ja lasten kanssa.

vauva.fi-sivusto tarjoaa monipuolisesti tietoa odotuksesta, synnytyksestä ja vauvan hoidosta. Lisäksi sivuilta löytyy mm. nimipankki, kirpputori, artikkeleita ja erilaisia blogeja. Verkkosivuston suosituinta antia edustavat keskustelupalstat äideille ja isille erikseen. Keskustelupalstan aiheet on jaettu eri osioihin. Suositun Aihe vapaa- palstan lisäksi keskustella voi seuraavien pääotsikoiden alla: Odotus ja vauvakuume, Synnytys, Vauvat, Taaperot & leikki-ikäiset, Varusteet, Isät, Koti, Terveys, Perheet, Adoptio, Äidit ja Kriisit. Pääotsikoiden alta löytyy vielä lukuisia alaotsikoita, joten annettuja keskustelunaiheita on yhteensä yli 50. Keskustelupalsta on kaikille käyttäjille avoin. Osallistuminen muiden kuin Aihe vapaa -palstan keskusteluihin edellyttää käyttäjältä rekisteröitymistä. Käyttäjän henkilötiedot ovat näin ollen toimituksen tiedossa, mutta palstalla keskustelijat esiintyvät nimimerkillä. (Vauva-lehden www-sivu 13.4.2010)

8.2. Aineistonäytteen ja keskustelijoiden kuvaus

Tutkimuksen aineisto kerättiin Vauva-lehden internet-sivujen keskustelupalstan Vauvat-otsikon alta 15.1.-22.1.2008 välisenä aikana. Aineistoa kerättiin siis viikon ajalta, jonka jälkeen aineiston riittävyttä arvioitiin aineistoon tutustumalla. Eskolan & Suorannan (1998, 35) mukaan saturaatio eli kylläntyminen on yksi tapa ratkaista aineiston riittävyys. Saturaatiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa aineisto alkaa toistaa itseään ja tiedonantajat eivät tuota tutkimusongelman kannalta enää mitään uutta tietoa. Tämä tulee esille mm. tiettyjen teemojen toistona. Ajatuksena on, että tietty määrä aineistoa riittää tuomaan esiin sen teoreettisen peruskuvion, joka tutkimuskohteesta on mahdollista löytää.

Viestiketjujen määrä arvioitiin riittäväksi kun aineistossa todettiin tiettyjen aihepiirien toistumista ja keskustelujen perusrakenne alkoi selvitä. Tutkimuksen aineistoa ei voi kutsua otokseksi josta voisi tehdä tilastollisia yleistyksiä, vaan harkinnanvaraiseksi näytteeksi siitä, mitä käytyjen keskustelujen avulla voidaan päätellä pienten lasten äitien tiedonhankinnasta.

Aineistosta karsittiin tarpeettomina pois kaikki sellaiset viestiketjut, jotka koskivat paikkakuntaakohtaisia äitiryhmien tapaamisia. Tutkittava aineisto koostuu näin ollen 62:sta viestiketjusta, joissa on yhteensä 369 viestiä, tallennettuna 97 A4-sivua. Keskimäärin yksi keskusteluketju sisältää 5 viestiä, mutta hajonta on suurta. Enimmillään viestejä yhtä keskusteluketjua kohden on 21. Monologiketjut ovat verkkokeskusteluissa tavanomaisia, tässä aineistossa ilman vastausta jäi 3 aloitusviestiä.

Aineiston analyysitapa on laadullinen ja aineistolähtöinen. Kaikki aineiston analyysia tukevat keskustelulainaukset on kopioitu tutkimuksessa tarkasteltavalta foorumilta. Lainaukset on liitetty tutkimukseen lainausmerkkien sisäpuolelle sijoittaen ja kirjoitettu kursivoidulla fontilla. Lainausten kirjoitusasu on säilytetty alkuperäisessä muodossaan mahdollisine kirjoitus- ja kielioppivirheineen.

Keskusteluihin osallistui havainnointijaksolla yhteensä 84 eri kirjoittajaa. Kaikki osoittautuivat viestien sisältöjen tai nimimerkin perusteella joko lasta parhaillaan odottaviksi naisiksi tai pienten lasten äideiksi. Keskustelijoiden sukupuoleen viittasivat esimerkiksi omakohtaiset äitiys- ja imetykokemukset. Äitiyteen viittavia nimimerkkejä olivat esimerkiksi ”peikkoäet”, ”5xmamma” ja ”mammanalku77”. Valittu nimimerkki luo tietynlaisia mielikuvia kirjoittajasta ja toimi tärkeänä tunnistimena muille keskustelijoille.

Verkkokeskusteluja tutkittaessa on kuitenkin olennaista huomata, että aineisto tulee tutkijalle sellaisenaan. Donath (2000, 29-59) toteaa verkkokeskustelun häivyttävän perinteiset sosiaaliset rajoitteet kuten sosiaaliryhmän, sukupuolen, iän ja etnisen taustan. Verkossa keskustelijoilla on mahdollisuus antaa itsestään vain haluamiaan tietoja. Tietoverkon mahdollistama kasvottomuus helpottaa keskusteluihin osallistumista ja niistä tilanteen mukaan poistumista (Wellman & Gulia 2000, 176). Tutkijan mahdollisuudet punnitta keskustelujen totuudenmukaisuutta ja keskustelijoiden aitoutta ovat lähes olemattomat. Keskustelijat voivat olla mitä erilaisimpia ihmisiä, joita yhdistää yhteinen kiinnostuksen kohde enemmän kuin sosiaalinen samuus (Wellman & Gulia 2000, 186). Aineiston merkitys rakentuu näin ollen keskustelijoiden ja osallistujien aitouden määrittämisen sijaan käytyjen keskustelujen sisältöihin, siihen mitä ja mistä aiheista keskustellaan.

9. Tutkimusmenetelmä

9.1. Tutkimuksen eettiset kysymykset

Internetin keskustelufoorumit ovat tutkimuskohteena ainutlaatuisia ja tutkijan tulee tutkimuksessaan kiinnittää erityistä huomiota eettisiin kysymyksiin. Ollikaisen (2004, 23-25) mukaan raja yksityisyyden ja julkisen välillä verkossa on liukuva. Toiseen päähän sijoittuvat kaikille käyttäjille avoimet keskustelualueet, toiseen päähän luottamuksellinen, kirjeeseen verrattavissa oleva sähköpostiviesti. Oman henkilöllisyyden paljastamista voidaan pitää toisena julkisen ja yksityisyyden ulottuvuutena, jolloin toisessa ääripäässä on omalla nimellä esiintyminen ja toisessa nimimerkillä esiintyminen. Yksilön tietosuojaa on erityisen tärkeä arkaluontoisista asioista kirjoitettaessa.

Arpo (2005, 65-66) toteaa että tutkijan tulee kiinnittää erityistä huomiota kirjoittajan henkilöllisyyden salaamisen tutkiessaan sellaisia keskusteluryhmiä, joiden aihepiirit ovat hyvin henkilökohtaisia liittyen vaikeisiin elämäntilanteisiin esimerkiksi omiin tai läheisten sairauksiin. Arpon mukaan kasvottomuutta on arvostettu niin paljon internetin keskustelujen historiassa, että tutkijan tulee jokaisen lainaamansa tekstikatkelman kohdalla arvioida kriittisesti sitä kuvaa, jonka lainaus kirjoittajasta antaa. Tarvittaessa tutkijan tulee muuttaa kirjoittajan nimimerkkiä tai jättää lainaus kokonaan pois.

Kuulan (2006, 117-118) mielestä tutkittavan tulisi tietää yleensä olevansa tutkimuksen kohteena. Poikkeuksena hän mainitsee kuitenkin esimerkiksi internetin avoimet keskustelupalstat, joiden tutkimisesta ei ole välttämätöntä erikseen ilmoittaa tutkimuksen kohteena oleville vaan tutkimus tulee toteuttaa tutkittavien yksityisyyttä suojaten. Tunnistaessaan eettisten kysymysten problematiikan, tutkija todennäköisesti tekee eettisesti asiallista tutkimusta (Eskola & Suoranta, 1998, 52).

Tässä tutkimuksessa tarkasteltu Vauva-lehden keskustelufoorumi sijoittuu julkisuusasteikolla sen avoimempaan päähän. Kyseisen keskustelupalstan Vauvat-osion viestejä pääsee

lukemaan kuka tahansa sivustolla vieraileva, sillä passiivinen osallistuminen ei edellytä rekisteröitymistä eikä sisäänkirjautumista.

Tämän tutkimuksen aikana keskustelijat eivät olleet tietoisia tutkimuksesta. Tutkittavien informointi olisi käytännössä ollut hankalaa. Tutkimuksen tekemisestä olisi toki voinut ilmoittaa esimerkiksi lähettämällä viestin keskustelualueelle, mutta tieto tuskin olisi kuitenkaan tavoittanut kaikkia keskusteluihin osallistuneita. Kaikki keskustelijat esiintyivät verkossa nimimerkillä. Keskustelijoiden tunnistamisen mahdollistavia taustatietoja ei mainita tutkimuksessa ja analyysiä tukevia keskustelulainauksia pyritään käyttämään harkinnanvaraisesti kenenkään yksityisyyttä loukkaamatta.

9.2. Kvalitatiivinen tutkimus

Valtaosa internetiä ja sen käyttöä koskevista tutkimuksista on tehty kvantitatiivisia menetelmiä käyttäen kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen keskittyessä tietoverkkojen käyttöön sisältyvien merkitysten ja odotusten tutkimiseen. Lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. (Haasio & Savolainen 2004, 137.) Tutkittaessa verkkokeskusteluja puhutaan aineistosta, joka on olemassa tutkimuksen tekemisestä ja tutkijasta riippumatta. Kvalitatiivisen tutkimusperinteen mukaisesti puhutaan otoksen sijaan harkinnanvaraisesta näytteestä (Hirsjärvi & Hurme 2001, 59). Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus ei ole vain kertoa aineistosta, vaan pyrkimyksenä on teoreettisesti kestävien näkökulmien rakentaminen (Eskola 1998, 62). Haasio & Savolainen (2004, 163) toteavat laadullisten menetelmien tuovan syvyyttä tutkimukseen.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimukseen osallistuvien joukko on yleensä melko suppea, mutta aineiston koolla ei ole välitöntä vaikutusta eikä merkitystä tutkimuksen onnistumiseen. Laadullisia menetelmiä käytettäessä keskitytään usein pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä kokonaisvaltaisesti (Eskola 1998, 18). Pyrkimyksenä ei ole tilastollinen yleistettävyyys vaan tavoitteena on kuvata jotakin tapahtumaa, ymmärtää tiettyä toimintaa tai antaa teoreettisesti mielekäs tulkinta jostakin ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 87). Uusitalo

(1991, 78) ehdottaa että laadullisessa tutkimuksessa puhuttaisiin tilastollisen yleistettävyyden sijaan teoreettisesta tai olemuksellisesta yleistettävyydestä.

Osallistuvuus on keskeinen piirre suurelle osalle kvalitatiivista tutkimusta, mutta ei kuitenkaan sen ehdoton edellytys (Eskola & Suoranta 1998, 16). Tässä tutkimuksessa tutkija ei ole tutkimusta varten pyrkinyt pääsemään sisälle tarkasteltavaan yhteisöön osallistumalla itse tutkimuksen kohteena oleviin verkkokeskusteluihin (emt. 1998, 106). Tutkijan rooli on lähinnä ulkopuolinen tarkkailija.

9.3. Kvalitatiivinen sisällönanalyysi

Tässä tutkimuksessa aineistonäytteen analysointiin käytetään pääasiallisesti kvalitatiiviista sisällönanalyysia, joka on tutkimusmetodina sovellettavissa kaikenlaisiin tekstejä käsitteleviin tutkimuksiin. Kvalitatiivisen sisällönanalyysin avulla dokumentteja voidaan analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysi sopii hyvin täysin strukturoimattomankin aineiston analyysiin. Laadullisen aineiston sisällönanalyysi voidaan tehdä aineistolähtöisesti, jolloin tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä. Eskolan & Suorannan (1998, 18) mukaan aineistolähtöinen analyysi tarkoittaa oikeastaan teorian rakentamista empiirisestä aineistosta lähtien, ikään kuin alhaalta ylöspäin.

Sisällönanalyysin avulla pyritään kuvaamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti. Sisällönanalyysilla pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta informatiivisuutta. Pyrkimyksenä on päinvastoin informaatioarvon kasvattaminen luomalla hajanaisesta aineistosta ymmärrettävää ja mielekästä. Toisin sanoen analyysilla luodaan selkeyttä aineistoon, jotta sen perusteella voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Aineiston laadullinen käsittely perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jossa aineisto ensin hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja koodataan uudestaan. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110.)

9.4. Aineiston analyysi

Tutkimuksen aineistona on 62 viestiketjua, jotka kerättiin Vauva-lehden internet-sivujen keskustelufoorumien vauvat-otsikon alta 15.1.-22.1.2008 välisenä aikana. Aineiston analyysi aloitettiin tulostamalla paperiversio 97-sivuisesta aineistosta. Viestiketjujen tulostamisen jälkeen viestit käytiin yksitellen läpi kiinnittäen huomiota niiden sisältöihin. Käytyjen keskustelujen aihepiireistä etsittiin toistuvia teemoja. Viestit ryhmiteltiin teemojen mukaan.

Analyysin seuraavassa vaiheessa tarkasteltiin kysytyjä kysymyksiä ja niiden luonnetta selvittäen praktisen ja orientoivan tiedonhankinnan välistä suhdetta. Savolaisen (1995) mukaan orientoivan tiedon hankinnan empiirinen tarkastelu on usein ongelmallista. Tämän tutkimuksen analyysissä tukeuduttiin Sulosen (2006) gradussaan esittämään määritelmään orientoivan ja praktisen tiedon hankinnasta keskustelufoorumilla. Sulosen määritelmän mukaisesti praktisen tiedon hankintaan viittaavat ensisijaisesti ne viestiketjujen avausviestit, joissa esitetään tiedonhankintaan tähtäävä kysymys. Keskustelun avaajan itsensä esittämät aiheeseen liittyvät jatkokysymykset katsotaan myös praktisen tiedon hankintaan liittyviksi. Orientoivan tiedon hankintaan viittaavat puolestaan keskustelun edetessä muiden keskustelijoiden esittämät, aloitusviestin aiheeseen liittyvät tai liittymättömät jatkokysymykset. Orientoivan tiedon hankintaan viittaavat määritelmän mukaisesti myös avausviestin lähettäjän esittämät, aiheesta poikkevat jatkokysymykset. Orientoivan tiedon hankintaa määrittelee näin ollen tiedontarpeen herääminen ja kysymyksen esittäminen vasta keskustelun edetessä. Jokin keskustelussa ilmenevä seikka herättää piilevän tiedontarpeen ja kysymyksen muotoilun. (Sulonen 2006, 41.)

Tämän jälkeen analyysissä tarkasteltiin faktakysymysten ja kokemukseen tai mielipiteeseen perustuvien kysymysten osuutta. Kysymykset jaoteltiin kyseisiin luokkiin kysymystyypeille ominaisten piirteiden mukaisesti. Faktakysymykset tunnistettiin siitä, että ne olivat tyypillisesti lyhyitä, muotoilultaan selkeitä kysymyksiä sisältäen kysymyssanan ja päättyen kysymysmerkkiin. Faktakysymykset käsitelivät yleensä yhtä tiettyä asiaa tai ongelmaa, johon haluttiin saada selvyys. Vastaukseksi faktakysymykseen riittäisi usein pelkkä kyllä tai ei. Esimerkkikysymys aineistosta: *”kotimainen purkkiruoka, onko sellaista enään?”*

Kokemukseen perustuvien kysymyksien tarkoituksena on puolestaan kartoittaa muiden kokemuksia ja näkemyksiä tietyistä aiheista. Vastauksia haetaan omien valintojen tueksi tai yleisestä mielenkiinnosta aihepiiriä kohtaan. Kokemukseen perustuvat kysymykset tunnistettiin siitä, että niissä kysyttiin laaja-alaisesti muiden kokemuksia tietyistä asioista, esimerkiksi tietynmerkkisistä lastenrattaista tai allergian hoitomuodosta. Toisenlaiset kokemukseen perustuvat kysymykset sisälsivät yleensä ensin tilanteen tai ongelman kuvailua, minkä jälkeen tiedusteltiin muiden kokemuksia vastaavanlaisesta tilanteesta. Vastaukseksi ei näin ollen odotettu eksaktia tietoa, vaan kokemukseen perustuvan tietämyksen jakamista. Esimerkkikysymys aineistosta: *”Haluaisinkin kuulla, onko muilla samanlaisia kokemuksia?”*

Mielipidekysymyksiä määritteli ensisijaisesti vaihtoehdon esittäminen. Keskustelunaloittaja esittää kaksi vaihtoehtoa, joista pyytää vastaajaa valitsemaan paremmaksi havaitsemansa vaihtoehdon. Mielipidekysymykseen ei haettu oikeaa tai väärää vastausta, vaan vastaajan kokemus asiasta ratkaisee tai kyseessä on puhtaasti makuasia. Esimerkkikysymys aineistosta: *”YHDET vai KAHDET päikkärit???”*

10. Tutkimuksen tulokset

10.1. Keskustelujen teemat

Keskustelujen keskiössä olivat äitiyteen ja vauva-arkeen läheisesti liittyvät asiat. Keskustelua käytiin pääasiassa imetykseen, vauvan terveyteen, ravintoon, nukkumiseen ja kehitysvaiheisiin liittyen. Munnukan ja Kiikkalan (2001, 516) tutkimuksessa edellä mainittujen teemojen lisäksi tärkeäksi koettiin ajatusten vaihto perheen pulmista ja äitien yksinäisyyden tunteista. Tämän tutkimuksen aineistossa äitien yksinäisyys, perhekeskeisyys tai lapsen isän rooli arjessa eivät juurikaan nousseet esille. Esimerkiksi selkeästi lapsen isään liittyviä kysymyksiä esitettiin vain yhdessä aloitusviestissä.

”6kk tyttäreni ei anna isän syöttää soseita/iltapuuroa Mitä neuvoisitte tekemään? Karmiva huuto alkaa heti, kun mies vain ottaa lusinkankaan käteensä. :(Vauva ei ikinä huuda

*samanlaista huutoa muulloin!! Huutaa tasan niin kauan, että minä tulen syöttämään....
Help!”*

Aineistosta nousi esiin seuraavat kolme keskeistä teemaa, joita käsitellään tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

1. Neuvot arjen pulmiin
2. Kokemusten vertailu
3. Tuen saaminen arjessa jaksamiseen

10.1.1. Neuvot arjen pulmiin

Tähän teemaan liittyvissä keskusteluissa käsiteltiin ongelmatilanteita, joihin kirjoittajat olivat arjessaan törmänneet. Aloitustilanteissa tuli esille monenlaisia vauvaperheen arkeen liittyviä, usein yllättäen ilmaantuneita pulmia, joihin toivottiin konkreettisia neuvoja muilta äideiltä. Kysyjänä oli usein tuore äiti, joka koki epävarmuutta tai huolta uudessa elämäntilanteessa vauvan kanssa. Useissa viesteissä ilmeni kokemattomuutta lasten hoidossa ja tarvetta kysyä kokeneempien neuvoja.

”On ensimmäinen lapseni, kaikki tällaiset jutut vielä ihan uutta”

”Voisiko joku imetyskonkari valaista ekakertalaista”

Kysymykset rajautuivat selkeästi yhteen ongelmaan, esimerkiksi imetykseen, vauvan syömiseen tai syömättömyyteen, vauvan allergioiden ja sairauksien hoitoon, vauvan nukkumiseen ja nukuttamiseen. Myös vauvalle hankittavista tarvikkeista ja vauvan kanssa matkustamisesta esitettiin kysymyksiä. Matkan sujuminen vauvan kanssa haluttiin varmistaa huolellisella suunnittelulla, koska tiedostettiin uuden elämäntilanteen vaativan erilaista ennakkointia.

”aateltiin myös lähteä lapsien kans laivalle, mut onko sielä hirvee örvelömeininki viikollakin?”

”Olen vauvan kanssa tulossa Helsinkiin viikonloppuna ja pitäisi siellä matkustaa ainakin metrolla ja ehkä jollain muullakin julkisella. Meillä Turussa vaunujen kanssa pääsee bussiin

ilmaiseksi. Onko Helsingissä sama juttu? Entäs metro? Raitiovaunu? Pystyykö raitiovaunuun ylipäänsä menemään vaunujen kanssa? Tai metroon? Varmaan ihan tyhmiä kysymyksiä mutta kun en vaunujen kanssa ole siellä koskaan reissannut.”

Tulevien tilanteiden ennakointiin liittyvä tiedonhankinta nousi esille myös Munnukan ja Kiikkalan (2001) tutkimuksessa. Vastaukset näihin kysymyksiin perustuivat useimmiten vahvasti vastaajien omiin kokemuksiin. Äidit kertoivat, miten olivat selvittäneet vastaavan tilanteen tai ongelman omassa perheessään ja jakoivat kysyjälle neuvoja ja vinkkejä.

”muuten meillä oli tosi paljon masuvaivoja kaksiviikkoisesta-kuukauden reilun ikäiseen, siitä vähentyen loppuen pikkuhiljaa kolmekuisena. me saatiin ISO APU vyöhyketerapiasta, ja olen monen muunkin kuullut saavan. pari kolme-neljä kertaa auttaa, ainakin koliikkioireista kärsiville.”

10.1.2. Kokemusten vertailu

Keskustelufoorumi tarjosi äideille mahdollisuuden paitsi konkreettisten neuvojen kysymiseen, myös kokemusten ja tilanteiden vertailuun muiden samassa elämänvaiheessa olevien kanssa. Keskusteluissa vertailun tarve kohdistui erityisesti vauvan kasvuun ja kehitykseen liittyviin seikkoihin. Keskusteluista välittyi huoli oman lapsen normaalista kehityksestä. Moni äiti hätääntyi vauvan kasvun poiketessa neuvolan kasvukäyristä ja kääntyi keskustelufoorumin puoleen verratakseen vauvansa kasvua muiden palstalaisten samanikäisten lasten mittoihin.

”Hurja kasvu 1kk ikäisellä? Jo liiankin kovaa vauhtia?”

”Toisaalta olen tyytyväinen hyvästä kasvusta, toisaalta huolestuttaa minkäkokoinen jätti tämä vauva on muutaman kuukauden päästä...”

Keskusteluissa nousi esiin äitien tarve vertailla myös lasten kehitysvaiheita, milloin ja mitä missäkin kehitysvaiheessa pitäisi osata.

”Onko kellään tälläistä? Siis onko tämä nyt vain kehitysvaiheeseen liittyvää? Kokemukset ovat tervetulleita sillä oma olo alkaa olemaan aika hämmentynyt...”

"ei ryömi ei konttaa... ainut laatuaan vai???"

"Milloin teillä alettu kääntymään?"

Vertailua suoritettiin, vaikka samalla tiedostettiin ja todettiin se, että vauvat ovat hyvin yksilöllisiä ja kukin etenee oman aikataulunsa mukaisesti.

"Kovin on siis yksilöllistä eikä kannata tuijottaa liikaa lapsen ikää, vaikka yleensä kuulee sanottavan, että lasta saa istuttaa puolivuotiaana."

Vastaajien kommentit olivat positiivisuudessaan lohduttavia. Vastaajat totesivat keskustelunaloittajien tilanteet ja vauvojen kehitysvaiheet omakohtaisten kokemusten myötä normaaleiksi.

"kuulostaa ihan normaalilta pojan vesseliltä"

Kokemusten vertailu tuntui huojentavan keskustelunaloittajien mieltä.

"kiitos!!!! kiva kuulla jotain lohduttavia juttuja. oon itkeskellyt ja ollu tosi huolissani asiasta. mukava kuulla et vielä on toivoa!! toivotaan et meidän tytteli kans hokaa jutut sit joskus"

"Kiitos vastauksista! Helpottaa kuulla, että muillakin on kovia kasvajia."

10.1.3. Tuen saaminen arjessa jaksamiseen

Tämän teeman alle luokiteltiin viestit, joissa nousi esille äitien huoli omasta jaksamisestaan. Vauva-arki valvomisineen ja imetysohjelmineen koettiin välillä raskaaksi.

"Välillä sitä on itse tosi väsynyt, välillä vähemmän."

"pahoittelen jos teksti on sekavaa, sitä se väsymys teettää.."

Äidit hakivat foorumilta sosiaalista tukea arjessa jaksamiseen. Tuen tarvetta ilmeni erityisesti imetysohjelmaa koskevissa keskustelunaloituksissa. Nämä ongelmat herättivät vilkasta ajatustenvaihtoa. Monilla vastanneilla oli niistä omakohtaisia kokemuksia ja niillä näytti

olevan suoranainen yhteys äidin jaksamiseen ja hyvinvointiin sekä kokemuksiin omasta äitiydestä. Munnukan & Kiikkalankin (2001,516) tutkimuksessa todettiin myös erityisesti imetykseen liittyvää tuen tarvetta. Imetys herätti äideissä monenlaisia, ristiriitaisiakin tunteita.

"Ikinä en olisi uskonut, että imettäminen voi olla näin hankalaa/inhottavaa/ihanaa/tunteellista yhtäaikaa ja vuorotellen!"

"Hölmöä ottaa itseensä moista, mutta kyllä on tunneherkkä juttu tuo imettäminen."

"Eli 4,5kk ikäinen vauvamme on lopettanut lähes kokonaan rinnasta syömisen....Olen surullinen ja hämmentynyt tilanteesta, joka on täysin uusi."

Äidinmaitoa voidaan pitää ihanteellisena vauvanruokana ja imetyksen on todettu lisäävän äidin ja lapsen välistä kiintymyssuhdetta ja antavan vauvalle turvallisuudentunnetta. Täysimetyksen suositellaan kestävän kuusi kuukautta ja lisäravinnon ohella imetystä suositellaan jatkettavan vuoden ikään asti. Äidit saattavat kokea ympäristön painostusta imetyksen suhteen. Keskustelunaloittajat pitivät imetyksen onnistumista hyvän äitiyden mittarina ja kokivat henkilökohtaista epäonnistumista imetysongelmia kohdatessaan.

"itse päätän joka päivä etten ota tästä asiasta paineita ja silti tuntuu pahalta. Imettäminen on ihaninta jos se sujuu ja helppo tapa ruokita lapsi, mutta jos se ei suju niin siitä tulee paineita äidille sekä vauvalle. sitä alkaa pitää itseään huonompana äitinä, vaikka tietää sen olevan turha."

Vastauksissa äidit puhuivat pitkän imetyksen puolesta, mutta keskustelujen ilmapiiri oli kannustava ja ymmärtäväinen. Kukaan ei esimerkiksi tuominut pulloruokintaan siirtynyttä äitiä, vaan ratkaisua pidettiin hyvänä ja toimivana äidin jaksamisen ja perheen kokonaisyhyvinvoinnin kannalta.

"4kk äidinmaitoa on sekin ihan hyvä saavutus! Mollatkoon ken kehtaa."

"Kirjoitukseni "opetus" on, että rintaruokinta on hieno homma ja ihana elämys onnistuessaan, mutta muitakin tapoja on. Perheen kokonaisyhyvinvointi on tärkeintä."

Tähän teemaan liittyvissä keskustelunaloituksissa tuli esille äitien kokemus väsymys ja uupumus. Jatkuva univaje saattaa aiheuttaa terveysriskejä ja heikentää elämänlaatua. Vastauksissa korostui se, että äidin on muistettava huolehtia myös itsestään ja levostaan, vaikka vauvaa hoitaakin. Äidin jaksamisella todettiin olevan suuri merkitys vauvan hyvinvoinnille. Univelat pitäisi saada kuitattua että jaksaa olla taas hyvä äiti lapselleen.

”Koeta saada lastenhoitoapua esikoiselle ja levätä itsekin päivällä, kun pikkuinen nukkuu! Helpommin sanottu kuin tehty, mutta kannattaa kysellä tuttuja apuun ja jättää kaikki muu kotihomma vähemmälle, kunnes tilanne helpottuu.”

Äidit korostivat väsymyksestä huolimatta iloitsevansa lapsestaan ja ymmärsivät hankalien vaiheiden olevan ohimeneviä. Uupumuksen keskellä äitiä helpotti suuresti tieto siitä, että muissakin vauvaperheissä nukutaan katkonaisia öitä ja ruokitaan vauvaa pullosta jos imetys ei syystä tai toisesta suju.

”Hyvä kuulla että muillakin on samanlaista (vaikken huutokonsertteja kenellekkään varsinaisesti toivo=)”

10.2. Tiedon hankinta ja jakaminen foorumilla

Aineiston analyysin perusteella voidaan todeta, että äidit käyttivät keskustelufoorumia selkeästi tiedonhankintaan. Foorumille lähetetyissä keskustelunavauksissa esiintyi varsin runsaasti tiedontarvetta ilmaisevia kysymyksiä. Suurin osa viesteistä käsitteli konkreettisten neuvojen pyytämistä käytännön pulmiin. Kaikki keskustelunavaukset sisälsivät kysymyksen. Useimmiten (58%) kysymys esitettiin jo keskustelun aloituksessa otsikkorivillä tai myöhemmin aloitusviestissä ongelmatilanteen kuvailemisen jälkeen.

”Mitä maksavat hyvät välikausihaalarit?”

”Olen kovasti huolissani rs-viruksesta, kun se taas tänä vuonna on puhjennut pahana epidemiana... Sehän aiheuttaa tavallisesti vain flunssan, mutta pienille vauvoille se voi olla

vaarallinen ja vaatii usein jopa sairaalahoitoa. Eli miten monella ollut tuo ikävä tauti ja miten se on ilmennyt? Miten olette siitä selvinneet, millaista hoitoa tauti on vaatinut?”

Esitettyihin kysymyksiin vastattiin vaihtelevalla aktiivisuudella. Keskimäärin saatiin neljä vastausta aloitusviestiä kohden. Yli kymmenellä vastauksella reagoitiin kolmeen aloitusviestiin. Kolme kysymystä jäi kokonaan ilman vastausta. Ensimmäisessä kaivattiin kokemuksia vauvan ruoan lämmittimestä, toisessa kyseltiin vauvan unipusseista ja kolmannessa lapsen nukuttamisesta omaan sänkyyn. Keskustelufoorumikulttuurissa on tavallista, että aina aloitusviestiin ei saada vastausta. Vastaamattomuus saattaisi selittyä silläkin, että kahdesta viimeksi mainitusta aiheesta oli foorumilla käyty juuri hetkeä aikaisemmin keskustelua. Savolaisen (2001,78) mukaan tietyt keskusteluaiheet askarruttavat muita enemmän ja esiintyvät säännöllisesti keskusteluissa. Samojen aiheiden toistuminen helpottaa osaltaan uusien keskustelijoiden mukaan liittymistä. Eniten keskustelua, 20 viestin ketjun, herätti aloitus: *”Milloin teidän vauvanne alkoi nukkua yönsä heräämättä?”*. Aiheeseen tartuttiin, sillä ajankohta oli jäänyt positiivisena monen vastaajan mieleen.

”Pakko vastata, vaikka ei enää vauvaa olekaan Olen nimittäin viime yönä nukkunut seitsemän tuntia putkeen ensimmäistä kertaa moneen vuoteen. Eli meidän kuopus nukkui viime yönä ekan kerran läpi yön ja ikää 1v7kk:)”

Keskustelut etenivät vastauksilla ja lisäkysymyksillä, joita keskustelunaloittajan lisäksi esittivät muutkin osallistujat keskustelun edetessä. Keskustelunaloittajalta kysyttiin tarkentavia lisäkysymyksiä kuitenkin samassa aihepiirissä pysyen. Keskusteluista 29 prosenttia sisälsi lisäkysymyksiä. Osallistujien välillä esiintyi jonkin verran vuoropuhelua. 19 prosenttia viesteistä sisälsi keskustelufoorumeille tyypillistä dialogista keskustelua. Keskustelijat saattoivat myös aloittaa viestinsä kohdistamalla kommenttinsa tietylle nimimerkille.

”Hei Kaisa, Tuo on melkein niin kun minun kirjoitus!”

Keskustelut olivat kestoiltaan vaihtelevia. Lyhimmat keskustelut kestivät pari tuntia, pidemmät muutaman päivän. Puheenvuorojen välille muodostui näin ollen pitkiäkin taukoja. Keskimääräinen keskustelun kesto oli kuitenkin kaksi päivää. Keskusteluja käytiin tasaisesti

päiväsaikaan kaikkina kellonaikoina, mutta yöksi keskustelut taukosivat kokonaan. Aamun aikaisin viestiketju oli aloitettu klo 07:09 ja myöhäisin kommentti oli lähetetty ennen puolta yötä klo 23:30.

Keskustelut olivat aktiivisia ja kysymykset keräsivät paljon vastauksia. Keskusteluun osallistujat vaikuttivat halukkailta jakamaan tietämystään ja vastausten eteen nähtiin vaivaa, mm. lähdeviitteiden jakamisen muodossa. Tietyt nimimerkit esiintyivät keskusteluissa muita useammin, kuitenkin enemmistö kirjoitti vain yhden viestin. Savolaisen (1999a, 16) mukaan empiirisissä tutkimuksissa on yleensä havaittu, että valtaosan viesteistä tuottaa pieni vähemmistö muiden viestien hajaantuessa melko suuren joukon kesken. Osa tyytyy seuraamaan keskustelua sivusta.

Monet äidit vaihtoivat ajatuksia verkostossa päivittäin. Osaa äideistä voisi siis pitää virtuaaliyhteisön aktiivisina jäseninä, jotka toistuvasti kommentoivat toisten viestejä. Osa keskustelijoista vaikutti tuntevan toisensa, he esimerkiksi viittasivat toisen äidin lapsiin näiden oikeilla nimillä. Vaikka kaikki äidit esiintyivät nimimerkillä, moni allekirjoitti kuitenkin viestinsä omalla nimellään. Jotkut lisäsivät myös raskausviikkojen määrän ja lastensa nimet syntymävuosineen allekirjoitukseensa, joten he olivat näiden tietojen perusteella muiden keskustelijoiden tunnistettavissa.

Foorumin keskustelut vaikuttivat tutkimusaineiston osalta asiallisilta. Muita keskustelijoita ei kirjoituksissa loukattu eikä arvosteltu. Keskustelijat vaikuttivat tasavertaisilta ja kunnioittivat toistensa mielipiteitä. Vain yksi kommentti koko aineistossa poikkesi sävyltään hieman yleisestä linjasta ilmaisten kritiikkiä toista kirjoittajaa kohtaan.

”Tämä on ihan totta enkä usko, että kukaan on asiasta eri mieltä. Mutta kerrotko vielä, millä tavalla kirjoituksesi auttaa äitiä, joka kovasti haluaisi saada 4,5kk ikäisen vauvansa takaisin rinnalle?”

Äidit toimivat tärkeinä tiedonlähteinä toisilleen. Arkielämän tiedonhankinnalle ominaisesti käännyttiin helposti internetin kautta tavoitettavissa olevien henkilölähteiden eli muiden äitien puoleen esimerkiksi painettujen lähteiden sijaan. Verkkolähteillä on tutkimusten

mukaan varsin keskeinen rooli arkipäivän tiedonhankinnassa (Haasio 2004, 145). Keskustelunavauksissa ilmeni erityisesti kokemustiedon arvostus, palstalaisilta kysyttiin neuvoa usein jo ennen lääkärin tai neuvolan puoleen kääntymistä.

”olemme menossa lastenlääkärille ylihuomenna, mutta jos jollakin olisi jokin mitä tai mistä voisimme kokeilla tai keskustella lääkärin kanssa...”

”Erikoislääkäriltä en ole vielä saanut aikaa ja ajattelin kysyä jos täältä löytyisi ”kohtalo tovereita.”

Toisaalta osa äideistä kääntyi palstan puoleen epätoivoina tilanteessa, jossa kaikki keinot oli jo tuloksetta kokeiltu tai neuvot muualta kysytty.

”Mielestäni olen tehnyt kaikkeni auttaakseni tilannetta.”

Seuraavassa esimerkissä keskustelunaloittaja oli saanut ristiriitaista informaatiota neuvolasta, lastenlinikalta ja vastasyntyneiden lääkäriltä ja kyseli ihmeissään muilta äideiltä:

” Mikäs nyt on sitten se OIKEA tapa toimia?????”

Savolaisen (1998, 69) mukaan tiedonhankinta internetin keskusteluryhmän välityksellä on aina kuitenkin epävarmaa. Avun saaminen riippuu siitä, ketkä sattuvat lukemaan viestin ja ketkä ovat riittävän motivoituneita uhraamaan aikaansa ja vastaamaan. Tärkeää on sekin, onko viestin lukeneiden joukossa henkilöitä, jotka pystyvät todella auttamaan, vai osoittautuvatko saadut neuvot yhdentekeviksi tai jopa harhaanjohtaviksi. Aineiston perusteella äidit kokivat vastauksen saamisen ilmeisen tärkeäksi, sillä lähes poikkeuksetta keskustelunaloittajat palasivat kyselemään vastausten perään, mikäli aloitusviestiin ei reagoitu.

”Eikö kenelläkään ole kokemuksia?? Tämä ei anna paljokaan toivoa.”

”Eikö kelläkään löydy samanlaista lapsukaista? Olisin vinkkejä kaivannut tähän malttamattomuuteen. Kateeksi käy kun katselen kaupassa äitejä, joiden lapset tyytyväisinä istuvat rattaissa ja katselevat ympärilleen. Ei meillä vaan..:!”

Donathin (2000) mukaan on helppo samaistua keskustelupalstalta apua hakevaan henkilöön, mutta vaikeampaa ymmärtää mikä saa vastaamaan tuntemattomien ihmisten verkossa esittämiin kysymyksiin. Donath selittää kysymyksiin vastaamista sillä, että vastaaja haluaa tuntea itsensä tärkeäksi ja kokea olevansa osa yhteisöä. Aineiston vastauksista välittyi äitien halu auttaa toisiaan ja jakaa tietoa. Viesteihin vastattiin, vaikka vastaajalla ei ollut täyttä varmuutta tiedon paikkansapitävyydestä. Vastaajat myönsivät epävarmuutensa ilmaisten sitä sanavalinnoillaan kuten *”muistaakseni”*, *”kuulemma”*, *”luullakseni”*. He toivoivat muiden äitien korjaavan mahdollisesti virheellisen tiedon. Munnukan & Kiikkalan (2001, 519-520) tutkimuksessa todettiin, että keskusteluihin osallistuneet asiantuntija-äidit oikaisivat tarvittaessa virheellisiä tietoja. Tämä ei kuitenkaan toteutunut tämän tutkimuksen osalta, sillä muiden vastauksia ei yhdessäkään viestissä lähdetty oikaisemaan tai korjaamaan. Tämä kertoo osaltaan äitien tasavertaisesta roolista tutkittavalla foorumilla.

”Tämä hieronta/silittely erittää muistaakseni oksitosiinihormonia (korjatkaa jos olen väärässä), joka rauhoittaa.”

”En ole kuullut, että tällaisessa nielemistapauksessa kenelläkään ruokatorvi olisi tulehtunut, mutta en tosin ole lastenosastolla töissä, joten en tiedä.”

”Kysyin neuvolassa tästä ja kuulemma on jotain uniassosaatiota (jos muistan sanan oikein).”

Toisin kuin esimerkiksi Savolaisen (2001) tutkimuksessa, tässä aineistossa keskustelunaloittajat palasivat usein (40% kysyjistä) kiittämään saamistaan vastauksista tai liittivät etukäteisen kiitoksen jo aloitusviestiin. Näin ollen keskusteluista välittyi kuva, että moni keskustelunaloittaja oli tyytyväinen ja kiitollinen saamistaan vastauksista. Vastaukset neuvoineen ja vinkkeineen olivat osoittautuneet ilmeisen hyödyllisiksi tai tilanteeseen oli saatu tarvittavaa tukea. Vastaajille välittyi näin myös tärkeää palautetta toiminnastaan.

”Kiitos kaikille kannustavista viesteistä ja vinkeistä!”

”Kiitos, jos jaksatte vastata :)”

”arvostan jos joku jaksaisi kultaisena ihmisenä vastata!”

10.2.1. Lähteisiin viittaaminen

Keskustelijoiden vastaukset perustuivat vahvasti ja ensisijaisesti omaan kokemukseen. Kokemuksellinen tieto välittyi kommentteista, saman vaiheen läpikäyneinä äidit tiesivät mistä puhuivat.

”ei haittaa haavalle eikä vauvalle. Kahden sektion kokemuksella sanon, että ei ole haittaa haavalle. Toki jos se kipeytyy, niin lepää, mutta mitään vahinkoa ei aiheudu.”

”Omasta kokemuksestani sanoisin, että ei kannata unikouluttaa jos on eroahdistusvaihe päällä.”

”Mun oman kyökkiteorian mukaan meidän muksut on näin harjoitelleet nukahtamista-tämä jälkimmäinen tosin kovaäänisemmin kuin kuin siskonsa aikoinaan ;)”

Kokemusta ja kokemuksen myötä kertynyttä tietämystä kuvastivat myös äitien valitsemat allekirjoitukset viestien lopussa.

”t.kolmen äitee”

”t, kahden entisen maitoallegikon äiti”

”t. yhden hyvin suoli-oireisen lapsen äiti.”

”T :) kätilö”

Kysymysten esittäjät pitivät kokeneempia äitejä eräänlaisina asiantuntijoina omalla alallaan.

”Kukahen viisaampi/kokeneempi siis kertoisi mistä voisi olla kyse?”

”Kyselisin nyt taas täältä teiltä viisaammilta täältä, että voiko puuromaistelut aloittaa 5 kk vauvalla semmoisella kaupan valmiilla kaurapuurolla?”

Äidit viittasivat vastauksissaan myös erilaisiin virallisiin ja epävirallisiin lähteisiin seuraavan taulukon mukaisesti.

Lähde	Viittauksia (kpl)
Lääketieteen asiantuntijat	14
Internetsivut	11
Neuvola	9
Painetut lähteet	5
Keskustelufooromit	3

Taulukko 1. Lähdeviittaukset

Äidit viittasivat vastauksissaan laajalti neuvolan henkilökuntaan ja eri asiantuntijoihin lääketieteen alalta. Apua ongelmiin oli haettu mm. vyöhyketerapeutilta, lastenlääkäriltä, allergologilta ja ihotautilääkäriltä. Vastauksissa kuvastui luottamus alan ammattilaisiin.

”Me saatiin ISO APU fysioterapiasta, ja olen monen muunkin kuullut saavan”

”Mielestäni ja muistaakseni keskosiin erikoistuneen fys.terapeutinkin ohje oli, että kun vauva pyrkii pystympään juuri sylissä tms. niin voi pitää hyvin jo sylissä istuvassa asennossa.”

”Mikäli et huomenna saa tarvittavaa apua lääkäriltä ja lähetettä allegologille, suosittelen kyllä kääntymistä yksityisen allegologin puoleen. Neuvolalääkäreiden allergiatietömys on omien kokemusteni mukaan rajattua, eli hyvä lääkäri on kaiken a ja o.”

Kuten Munnukan & Kiikkalan (2001) tutkimuksessa, myös tämän tutkimuksen aineistosta nousi esille äitin esittämä kritiikki neuvolaa kohtaan. Osa äideistä kritisoi kommentissaan lääkäreiden ja neuvolan toimintaa ja asiantuntemusta. He luottivat enemmän omiin vaistoihinsa ja kokivat paremmin tietävänsä mikä on parhaaksi omalle lapselle ja jättivät noudattamatta lääkäreiden ohjeita tai yleisiä suosituksia.

”8kk neuvolassa lääkäri ehdotti fysioterapiaa menoa, mut en suostunut, koska poika muuten on jäntevä ja ihan normaalin oloinen. Mielestäni se ei ole vielä tarpeellista.”

"Ihmeissäni olin myös siitä miten asiaan neuvolassa suhtauduttiin. En saanut yhtään käytännön neuvoa tilanteeseen..."

Elektronisten lähteiden hyödyntäminen on ominaista arkielämän tiedonhankinnalle (Haasio 2004, 145). Vastauksissaan äidit viittasivatkin painettuja lähteitä useammin tietyille internetsivuille. He neuvoivat myös etsimään verkosta, esim. googlen avulla lisätietoja tai etsimään tietoa muilta keskustelufoorumeilta. Tulokset eroavat esimerkiksi Savolaisen (2001) tutkimuksesta, jossa viittauksia internetistä löytyviin lähteisiin ei juurikaan tehty. Tämä selittyy osaltaan sillä, että keskusteluryhmien aihepiirit ovat hyvin erilaiset.

Painetut lähteet:

"Elizabet Pantleyn kirjassa Pehmeä matka hyöhensaarille tarjotaan useampiakin konsteja, joilla lapsen saisi helpommin nukahtamaan ja nukkumaan."

"Kortisonit kannattaa laittaa aamulla. Näin ei sotke niin pahasti elimistön omaa kortisonin tuotantoa. Näin sanottiin allergia ja astmaliiton lehdessä. Kannattaa lukea tuota lehteä jokaisen atoopikon äidin."

Elektroniset lähteet:

"käy katsomassa myllymuksut.com sivuilta. Löytyy hyvät selitykset ja kuvat."

"Vieraileppä tuolla allergiapuolella, löydät varmaan monta ketjua maitoallergiasta, oireista, tutkimuksista jne."

10.2.2. Praktisen vai orientoivan tiedon hankintaa

Analyysin seuraavassa vaiheessa tarkasteltiin praktisen ja orientoivan tiedonhankinnan suhdetta keskustelufoorumin tiedonhankinnassa. Esioletuksena ennen analyysin aloittamista oli, että suurin osa kysymyksistä liittyisi praktisen tiedon hankintaan. Oletus nojautui ajatukseen siitä, että tiedonhankintaa keskustelufoorumeilla pidetään varsin ongelmalähtöisenä. Toisaalta keskustelufoorumeja voidaan käyttää myös orientoivan tiedon hankintaan kun foorumeja seurataan yleisen kiinnostuksen vuoksi tai ajan tasalla pysymiseksi. (Savolainen 1995.)

Analyysin tueksi kysymykset jaoteltiin ja taulukoitiin keskustelunaloittajan esittämiin avauskysymyksiin, sekä aiheeseen liittyviin ja liittymättömiin jatkokysymyksiin. Taulukointi perustuu Sulosen (2006) gradussaan käyttämään määrittelyyn, jonka mukaan viestiketjujen avaaminen ja kysymyksen esittäminen tiedontarpeen tyydyttämiseksi viittaavat selkeästi ongelmalähtöiseen, praktiseen tiedonhankintaan. Orientoivan tiedon hankintaa määrittelee puolestaan tiedon tarpeen herääminen ja kysymyksen esittäminen vasta keskustelun edetessä. Passiivisesti taustalla keskusteluja seurannut ”lurkkija” saattaa tunnistaa piilevän tiedontarpeensa vasta kun keskustelussa jokin herättää hänen mielenkiintonsa tai kun keskustelu ajautuu häntä kiinnostavaan aiheeseen tarjoten tilaisuuden kysymyksen esittämiseen. (Sulonen 2006, 41-42.)

Kysyjä	Avauskysymykset (kpl)	Aiheeseen liittyvät jatkokysymykset (kpl)	Aiheeseen liittymättömät jatkokysymykset (kpl)	Kysymykset yhteensä (kpl)
Keskustelunaloittaja	62	3	1	66
Muu keskustelija	0	30	10	40
Yhteensä	62	33	11	106

Taulukko 2. Kysymysten jakaantuminen avaus- ja jatkokysymyksiin

Praktisen tiedon hankintaa edustivat viestiketjujen avauskysymykset ja keskustelunaloittajan esittämät aiheeseen liittyvät jatkokysymykset, joita oli yhteensä 65. Orientoivan tiedon hankintaan liittyivät keskustelunaloittajan esittämät aiheeseen liittymättömät jatkokysymykset ja kaikki muiden keskustelijoiden esittämät jatkokysymykset. Useimmiten kysymykset liittyivät avauksessa esille tullesseen aiheeseen. Keskustelunaloittajan itsensä esittämiä jatkokysymyksiä oli vain yksi ja näin ollen kysymyksiä yhteensä 41.

Kysymysten tarkastelu osoitti esioletuksen paikkansa pitäväksi. Keskustelufoorumilla toimiminen liittyi tämän jaottelun mukaisesti enemmänkin praktisen tiedon hankintaan. Haasion & Savolaisen (2004, 150-151) mukaan praktisen tiedon hankinnassa internetillä näyttäisi olevan tärkeä rooli orientoivan tiedon hankintaan verrattuna. Sulosen (2006, 41) tutkimuksessa tilanne oli päinvastainen orientoivan tiedonhankinnan osoittautuessa keskeiseksi. Suurin osa kysymyksistä esitettiin vasta keskustelujen edetessä ja keskustelujen aihepiirit saattoivat jatkokysymysten myötä muuttua radikaalistikin. Tätä eroa selittää ainakin osaksi keskustelufoorumien erilainen luonne. Sulosen tarkastelemalla foorumilla aihepiirin laajuus edesauttoi keskustelujen rönsyilyä. Vauva-lehden foorumilla keskustelujen aihepiirit ovat valmiiksi rajattuja ja keskustelut pysyivät pääpiirteittäin saman teeman ympärillä. Yleensä jatkokysymyksen esittäjä toi seuraavan esimerkin mukaisesti vain jonkin uuden näkökulman samaan aiheeseen liittyen.

”Laivalle vauvan kanssa? Miten on sujunut? Tyttö olisi laivamatkalla 10.5kk ja mietin miten ruokailut siellä sujuu? Eli purkkiruokia kassillinen mukaan, mutta missä ne saa lämmitettyä?? Entä oletteko olleet seivovassa pöydässä lapsen kanssa, meneekö tuon ikäisestä oma maksu jos siis syö pari kurkun palaa tai aamiaisella puoli desiä puuroa? Kai siellä vaunujen kanssa mahtuu liikkumaan, en viitsisi mitään sateenvarjorattaitakaan hankkia.”

Keskustelunaloittaja esittää aloitusviestissä monta kysymystä laivamatkaa koskien. Muihin kysymyksiin vastataan monessa viestissä, vastaajat kertovat kokemuksiaan laivamatkoista ja suosittelevat tiettyjä laivayhtiöitä ja mm. invahyttiä perheelliselle. Kukaan ei reagoi viimeiseen, vaunuja koskevaan asiaan. Keskustelunaloittaja palaa kiittämään vastauksista.

”Kiitos vastauksista! Varasinkin isomman hytin, ovat viikolla halvempia. Ajattelin että saa touhuillaomassakin hytissä jos ei jaksa koko aikaa olla vilinässä ja melskeessä. Kiitos astianpesuainevinkistä! Tässä kun on miettinyt vaan noita rattaita ja niiden mahtumista... Mutta käyhän siellä pyörätuoliasiakkaitakin. ”Oikeat” rattaat ajattelin ottaa mukaan kun menemme Tukholmaan kävelyille.”

Keskustelunaloittaja ei edelleenkään muotoile vaunuja koskevaa huoltaan selkeäksi kysymykseksi. Hän pohtii ongelmaa ikäänkuin itseksensä ja on sen jo omalla tavallaan

ratkaisutkin. Seuraavat neljä vastausta koskevat kuitenkin rattaita ja niiden toimivuutta laivalla. Uuden keskustelijan seuraavaksi esittämä jatkokysymys koskee niin ikään rattaita.

”Ollaan lähdössä vauvan, 5kk kanssa päiväristeilylle. olen miettinyt otanko yhdistelmät vai matkarattaat.. Matkikset olis kätevämmä, mutta mitenköhän ne päikkärit sitten onnistuu... Suosituksia?”

Tähän viestiin ei reagoida ollenkaan, mutta jälleen esitetään uusi, aiheesta hieman poikkeava jatkokysymys.

”kysyisin kans laiva-asiaa? eli, aateltiin myös lähteä lapsien kans laivalle, mut onko sielä hirvee örvelömeininki viikollakin? Lapset 3.5-v ja 8kk. Jotenka ei viittis sielä humalaisten keskellä lasten kanssa olla, mut hyvä jos vähän rauhallisempaa viikolla :)”

Orientoivan tiedon hankintaan viitaten voitaisiin olettaa, että kysymyksen esittäjän tiedontarve nousi keskustelun edetessä, luultavimmin keskustelunaloittajan toisesta kommentista, jossa hän viittasi laivalla vallitsevaan *”vilinään ja melskeeseen”*. Ne saattoivat kysymyksen esittäjän mielessä yhdistyä laivalla mahdollisesti örveltäviin humalaisiin. Tai kysymyksen esittäjä saattoi seurata keskustelua passiivisesti viestejä lukemalla ja kun laiva-asiaa sopivasti sivuttiin, tarjoutui tilaisuus kysymyksen esittämiseen ja tiedon hankintaan. Nämä ovat tietysti vain puhtaita oletuksia tutkimuksen aineistosta. Keskustelufoorumien käytön tarkastelu ja tarkempi mittaaminen orientoivan tiedon hankinnan osalta edellyttäisi esimerkiksi haastattelututkimusta foorumin käyttäjien keskuudessa.

10.2.3. Fakta vai mielipidekysymyksiä

Analyysin seuraavassa vaiheessa tarkasteltiin kysymysten rakentumista kysymystyypeittäin. Tarkasteluun otettiin mukaan keskustelujen aloitusviestit, joita oli yhteensä 62. Tarkoituksena oli tarkastella sitä, esittävätkö keskustelunaloittajat enemmän 1) mielipiteisiin tai kokemuksiin liittyviä kysymyksiä vai 2) faktoihin liittyviä kysymyksiä. Kysymykset eriteltiin mainitun jaon mukaisesti. Kysymysten tarkastelu osoitti, että faktakysymyksiä esitettiin jonkin verran enemmän (35 kpl) kuin kokemukseen tai mielipiteeseen perustuvia kysymyksiä (27 kpl).

Faktakysymykset olivat tyypillisesti lyhyitä ja käsittelivät konkreettisia asioita tai tiettyä ongelmaa. Tarkoituksena oli saada vastaukseksi eksaktia tietoa tietystä asiasta. Faktakysymykset olivat yleensä selkeästi kysymykseksi muotoiltuja alkaen kysymyssanalla ja päättyen kysymysmerkkiin.

”Kuinka usein vaihdetaan hammasharjaa?”

”Millainen on allergiakakka?”

”Mistä saa hyvät imetysliivit pk-seudulta?”

Sen sijaan kokemukseen perustuvat kysymykset muotoiltiin vapaammin.

”Kertokaa jos jollai on kokemuksia tms!”

”Varmaan tämä on makuasia mutta haluaisin silti kuulla kokemuksia kun en osaa päättää”

Kokemukseen perustuvat kysymykset sisälsivät yleensä tilanteen tai ongelman kuvailua, jonka jälkeen tiedusteltiin, mahtaako muilla olla kokemuksia vastaavanlaisista tilanteista.

”11kk vanha poika huutaa ja rimpuilee nukuttaessa vaikka pitää sylissä. Sänkyyn kun laittaa niin alkaa huuto samantien ja se jatkuu sylissä tasan niin pitkään kunnes poika nukahtaa. Poika on muuten hyväntuulinen ja huuto lakkaa nukuttaessakin heti jos pääsee karkuun. Onko kenelläkään vastaavia kokemuksia ja vinkkejä miten saada lapsi oppiin nukahtamaan omaan sänkyyn?”

Vastaukseksi ei odoteta eksaktia tietoa, vaan tarkoituksena on kartoittaa muiden kokemuksia omien näkemysten ja valintojen tueksi. Mielipidekysymysten osalta saatettiin esittää kaksi vaihtoehtoa, joista pyydettiin valitsemaan vastaajan paremmaksi havaitsema vaihtoehto. Kysymyksiin ei ole olemassa oikeaa tai väärää vastausta, vaan kokemus ratkaisee tai kyseessä on puhtaasti makuasia.

”Hihallinen vai hihatton unipussi?”

Kysymysten jaottelu ei ollut yksiselitteistä, sillä joissain aloitusviesteissä esiintyi molempia kysymystyyppisiä rinnakkain. Aluksi saatettiin kysellä kokemuksia ja lopuksi esittää useampikin faktakysymys. Kysymyksen muotoilu ja viestin kokonaisuus kuitenkin ratkaisivat ja kyseiset viestit luokiteltiin pääasiassa kokemukseen perustuviin kysymyksiin.

10.3. Vertaistuen jakaminen

Aineiston analyysin perusteella äideille suunnattu keskustelufoorumi toimi paitsi tiedon ja faktojen levittämiseen, myös emotionaalisen tuen jakamiseen. Lähes yhtä tärkeää kuin mahdollisuus välittää tai hankkia tietoa vaikutti olevan mahdollisuus jakaa arkipäivän huolia samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. Virtuaaliyhteisöjä tutkinut Rheingold (1993) toteaa, että ihmiset itsessään ovat yhtä kiinnostavia kuin tieto ja neuvot, joita heiltä voi saada. Rheingoldin mukaan virtuaaliyhteisö on sosiaalinen muodostelma, jossa ihmisten välille syntyy henkilökohtaisia suhteita tai tunnesiteitä verkkokeskustelujen kautta. Keskustelufoorumi tarjosi äideille väylän tällaiseen yhteydenpitoon ja ajatusten vaihtoon. Foorumilla vertaistukea oli tarjolla ajankohdasta riippumatta.

Jokaisen on hyvä saada jakaa äitiyden kokemuksia ja ajatuksia. Vertaistuen tarve ja jakaminen nousi selvästi esille aineistosta. Keskustelunaloituksista neljäsosassa viitattiin vertaistuen tarpeeseen. Vertaistukea etsittiin omassa arjessa jaksamiseen. Keskustelufoorumilta haetaan tukea ihmisiltä, joita ei välttämättä ole tarkoitus kohdata kasvokkain. Näin ollen uskalletaan ja voidaan keskustella sellaisistakin asioista, joita ei oteta puheeksi esimerkiksi neuvolakäynnillä tai hiekkalaatikon reunalla.

Äitien vertaistuen jakaminen ilmeni emotionaalisena tukena, tiedon ja yhteisten kokemusten jakamisena. Äitien verkosto tarjosi yhteisöllistä tukea samassa elämäntilanteessa oleville. Tuen ilmaisu tuli esiin jo kirjoitusten sanavalinnoissa. Usein vastauksissa käytettiin me-muotoa korostamaan saman ongelman tai huolen jakamista.

”Tsemppiä – vauvallasi ei tunnu vielä olevan mitään hätää. Eiköhän tästä selvitä”

”Yritetään siis vain helpottaa vauvojemme oloa, vatsanhierontaa, jalkapohjien hierontaa, relatiippoja, Cuplatonia...milloin mikäkin tuntuu vain auttavan oloa paremmaksi!”

”Tosiaan helpommalla päästään, kun eivät vielä mene paikasta toiseen. Se on vaan yksi kaunis päivä, kun ne hoksa liikkumisen tavalla tai toisella. Joten odotellaan rauhassa...”

Foorumilla ylläpidettiin hyvää keskusteluympäristöä, eikä kenenkään ongelmia vähätelty. Äidit ilmaisivat huoltaan toistensa elämäntilanteista ja jaksamisesta ja jakoivat mielellään omaa tietämystään muita äitejä auttaakseen. Äidit, erityisesti ensisynnyttäjät kokivat epävarmuutta kun tilanteet vauvan kanssa olivat uusia. He kaipasivat myötätuntoa ja hyväksyntää omille valinnoille.

”Olen minäkin kysellyt kaikkea tyhmääkin, kun kyseessä on esikoinen, eikä ennestään siis ole kokemusta vauvoista.”

”On ensimmäinen lapseni, kaikki tällaiset jutut vielä ihan uutta.”

Useamman tai hieman vanhemman lapsen äidit osasivat neuvoa tuoreita äitejä ja nämä vastaalkajat ottivat tiedot kiitollisina vastaan. Äidin tietämys karttuu kokemuksen myötä, mutta toisaalta arki ensimmäisen lapsen kanssa saattoikin olla hyvin erilaista kuin toisen kanssa. Tilanne on muutenkin jälleen erilainen ja haastava kun perheeseen syntyy uusi lapsi ja arki täytyy rytmittää uudelleen. Tuen tarve liittyi usein imetyspulmiin ja siihen, kuinka saada vauva syötettyä esikoisen vaatiessa huomiotaan samanaikaisesti. Vastauksissa tiedostettiin tilanteen hankaluus ja korostettiin ymmärrystä.

”Ymmärrän, että sinulla kahden pienen lapsen äitinä ei ole juurikaan aikaa harrastaa pesimistä vauvan kanssa, mutta miten suhtautuisit ihokontaktiin kantoliinan avulla.”

”Meillä loppui imetys kanssa kun vauva oli vasta 2kk, ja ihan samanlaista oli. Meillä esikoinen jo vähän isompi, mutta tarvitsee hänkin harrastuksiin kускаusta yms. eli kyllä sitä arkeakin on pakko pyörittää, ymmärrän oikeen hyvin.”

Tuen saaminen ilmeni yleensä helpotuksena kun huomattiin, että muissakin perheissä elettiin vastaavia tilanteita ja kohdattiin samoja ongelmia.

"Ihana kuulla ettei ole yksin."

"Tämä ketju onneksi antoi vähän tukea ja parempaa mieltä."

Viestit päätyivät yleensä kannustaviin ja lohduttaviin kommentteihin, joissa toivottiin avunpyytäjän tilanteen pian korjaantuvan.

"Koitahan jaksaa ja kokemuksesta tiedän, että kyllä vauva alkaa syödä pullosta kun ei muuta saa ja on nälkä."

"Toivottavasti jokin keino löytyy ja saat kaipaamaasi lepoa."

"Jaksamista, toivottavasti joku helpotus löytyy!"

11.Keskeiset lopputulokset

Tutkimuksen tulosten tarkastelu osoittaa, että pienten lasten äideille suunnattua keskustelufoorumia käytettiin aktiivisesti tiedon ja faktojen hankintaan. Kuten Savolainen (1999, 21) toteaa, keskusteluryhmien vahvuus ja hyödyllisyys nousevat esiin juuri tiedonhankinnan alueella.

Aineistosta nousi esille arkielämän tiedonhankinnalle keskeisiä piirteitä. Tiedontarpeet nousivat lähinnä lapsiperheen vauva-arkeen liittyvistä, usein yllättäen ilmaantuneista yksittäisistä tilanteista. Arki pienten lasten kanssa on kiireistä ja ajan puute ja tiedon saamisen kiireellisyys vaikuttaa tiedonhankintaan määrittäen tiedonlähteen valintaa. Ongelman ratkaisussa ja tiedon hankinnassa käännettiin keskustelufoorumin puoleen hyödyntäen näin henkilölähteitä internetin välityksellä. Vaikka vastauksen saaminen keskustelufoorumilta ei olekaan varmaa, tiedonhankinnan vaivattomuus internetistä on ratkaisevaa.

Toimimista foorumilla voidaan kuvata Wilsonin (1977) intressi-huoli-välittäminen-teoriaa soveltaen olettaen, että suuri osa äideistä aihepiirin kiinnostaessa seuraa foorumin keskusteluita rutiininomaisesti viestejä lukemalla. Kun omalle kohdalle osuu tilanne tai

ongelma, jonka selvittäminen edellyttää aktiivista tiedonhankintaa, avataan aiheesta viestiketju foorumille. Kun tilanne on ohi ja ongelma ratkaistu saadun tiedon avulla, voidaan jälleen palata foorumin passiiviseen seuraamiseen. Aktiiviseen tiedonhankintaan ei ole tarvetta, mutta kiinnostus aihepiiriä kohtaan säilyy. (Wilson 1977, 41-45).

Tiedonhankinta foorumilla oli enimmäkseen ongelmalähtöistä, praktiseen tiedonhankintaan viittaavaa toimintaa. Foorumilta haettiin konkreettisia neuvoja käytännön pulmiin ja kysymykset esitettiin lähinnä keskustelujen avausviesteissä. Sulosen (2006) tutkimuksessa tilanne oli päinvastainen orientoivan tiedon hankinnan osuuden ollessa suurempi. Eroa voi selittää foorumeiden erilaiset aihealueet ja keskustelukulttuuri.

Foorumilla esitettiin jonkin verran enemmän faktakysymyksiä kuin kokemukseen tai mielipiteeseen perustuvia kysymyksiä. Näin oli myös Sulosen (2006) tutkimuksessa. Toisaalta foorumilla korostui erityisesti kokemustiedon arvostus. Samoin kuin Savolaisen (2001) tutkimuksessa, annetut vastaukset perustuivat vahvasti omaan kokemukseen. Viittauksia tehtiin lähinnä elektronisiin lähteisiin ja henkilölähteisiin, kuten eri asiantuntijoihin lääketieteen alalta. Savolaisen (2001) tutkimuksessa viitattiin myös laajalti asiantuntijoihin, mutta ei juuri ollenkaan internetistä löytyviin lähteisiin. Tähän saattaa vaikuttaa paitsi foorumeiden erilaiset aihepiirit, myös muuttuneet käytännöt internet-tiedonhankinnan suhteen.

Keskustelunaiheet foorumilla liittyivät tavallisiin käytännön tilanteisiin aivan kuten Munnukan & Kiikkalan (2001) tutkimuksessa. Kysymykset liittyivät yleisimmin imetysongelmiin, vauvan kasvuun ja kehitykseen ja lasten syömiseen, sairauksiin ja allergioihin.

Lähes yhtä tärkeää kuin mahdollisuus välittää tai hankkia tietoa vaikutti olevan mahdollisuus jakaa arkipäivän huolia ja saada tukea samassa elämäntilanteessa olevilta muilta äideiltä. Kuten Munnukan & Kiikkalan (2001) ja Bernhardtin & Felterin (2004) tutkimuksissa myös tämän tutkimuksen aineistosta nousi selvästi esille äitien vertaistuen tarve ja jakaminen. Muiden äitien vertaistuki koettiin tärkeäksi erityisesti imetyksen suhteen. Pienten lasten äitien vertaistuen tarve on ilmeinen ja keskustelufoorumi tarjosi äideille tärkeän väylän

vuorovaikutukseen ja emotionaalisen tuen jakamiseen. Foorumilla toimissaan keskustelijat voivat tuntea kuuluvansa yhteisöön, jossa heidän mielipiteitään ja neuvojaan arvostetaan.

12. Pohdinta

Tutkimuksen tavoitteena oli rakentaa kuvaa pienten lasten äitien tiedonhankinnasta internetin keskustelufoorumilla. Tavoite saavutettiin analysoimalla ja tulkitsemalla aineistona olleita viestiketjuja. Viestit edustivat foorumin keskusteluja tietyltä suhteellisen lyhyeltä ajankohdalta. Näin ollen tutkimuksen tulokset kertovat suppean joukon toimimisesta keskustelufoorumilla. Tarkempaa ja yleistettävämpää tietoa foorumin tiedonhankinnasta saataisiin esimerkiksi keskusteluihin osallistuneita äitejä haastatteleamalla. Tutkimusta voisi näin jatkaa ja tulkintaa syventää. Vertailun vuoksi voisi olla myös mielenkiintoista toteuttaa vastaavanlainen tutkimus isille suunnatulla keskustelufoorumilla ja selvittää mistä tuoreet isät keskustelevat keskenään ja millaista on vuorovaikutus miesten välillä.

Internetin keskustelufoorumeihin kohdistuva tutkimus antaa tärkeää tietoa foorumilla käytyjen keskustelujen sisällöistä, keskustelijoiden tiedontarpeista ja huolenaiheista. Tutkimuksen tuloksista saattaisivat hyötyä esimerkiksi terveydenhuollon ammattilaiset tai kolmannen sektorin toimijat.

13. Lähdeluettelo

Arpo, R. (2005) Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja n:o 39. Joensuu. Joensuun yliopisto

Brown, M. 1991. A general model of information seeking behavior. Proceedings of the 54th ASIS Annual Meeting Washington, DC October 27-31, 1991. ASIS'91. 28(9) Medford: American Society for Information Science, 9-14.

Case, D. 2002. Looking for information. A Survey of Research on Information Seeking Needs and Behavior. London: Academic Press

Dervin, B. & Nilan, M. 1986. Information needs and uses. Teoksessa: Williams, M. (toim.) Annual review of information science and technology, Vol 21. White Plains, Knowledge

Donath, J. 2000. Identity and deception in the virtual community. Smith, M. & Kollock, P. (ed.) Communities in Cyberspace. London: Routledge. 29-59.

Eskola, J & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino

Felter, E. & Bernhardt, J. 2004. Online Pediatric Information Seeking Among Mothers of Young Children: Results from a Qualitative Study Using Focus Groups. Journal of Medical Internet Research. 2004 Jan-March; 6(1). [Viitattu 10.5.2010] Saatavissa: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1550581/>

Haasio, A. 2002. Internet kansalaisen tietovarantona. Teoksessa: Haasio, A & Piukkula, J. (toim.) Tietoverkot ja kirjastot. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu, s. 77-95.

Haasio, A. & Savolainen, R. 2004. Tiedonhankintatutkimuksen perusteet. Helsinki. BTJ Kirjastopalvelu

Herring, S. 1996. Introduction. Teoksessa: Herring, S. (toim.) Computer-mediated communication. Linguistic, social and cross-cultural perspectives. John Benjamins Publishing Company: Amsterdam/Philadelphia, s. 1-10.

Hirsjärvi, H. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino

Jokinen, E. 1996. Väsynyt äiti, äitiyden oamkerrallisia esityksiä. Tampere: Gaudeamus

Karvonen, E. 2000. Elämmekö tieto- vai informaatioyhteiskunnassa? Teoksessa: Vuorensyrjä, M & Savolainen, R. (toim.) Tieto ja yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus, s. 81-108.

Kinnunen T. 2006. Vertaistuki erityislapsen vanhempien voimavarana. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B raporteja 33. Juvenes Print Oy. Tampere.

Kollock, P. & Smith, M. A. 1999. Communities in cyberspace. Teoksessa: Smith, M. A. & Kollock, P. (toim.) Communities in cyberspace. London: Routledge, s. 3 -25

Kuhlthau, C. 1990. Information search process: A summary of research and implications for school library media programs. The Research of School Library Media Centres. Castle Rock, Hi Willow, 111-120.

Kuhlthau, C. 1994. Seeking meaning: A process approach to library and information services. Libraries Unlimited. Westport, Connecticut.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino

Lindström, P. 2004. Tiedonhankinta Suomen Pankin tutkimus- ja selvitystyössä. Tampereen yliopisto, Finnish Information Studies 21/2004.

Munnukka T. & Kiikkala I. 2001 Virtuaalihiliekkalaatikko. Äitien kokemuksia Internetin postituslistoista arjen apuna.

Niiniluoto, I. 1996. Tieto, informaatio, yhteiskunta: filosofinen käsiteanalyysi. Helsinki. Otava.

- Niemelä, P. 1991. Äitiyden hillitty raivo. Teoksessa: Nopola, S. (toim.) Äiti tuu ikkunaan: äitiys – elämä vai kohtalo? Juva
- Nätkin, R. 2002. Äiti, lapsi ja suhteiden politiikka. Teoksessa: T. Keränen & L. Ruskomaa (toim.) Näkökulmia äitiyteen. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Helsinki
- Ollikainen, H. 2004. Turmiolan Tommi internetissä – sisällönanalyysi Päihdelinkin alkoholismikeskustelusta. Lisensiaatintutkielma. Tiedotusopin laitos. Tampereen yliopisto
- Rheingold, H. 1993. The Virtual Community. <URL: <http://www.rheingold.com/vc/book/> > (Luettu 27.3.2010)
- Richardson, D. 1993. Women, motherhood and childrearing. London: The Macmillan Press Ltd.
- Rosenberg, S. 2001. Pienten lasten vanhempien tiedontarpeet ja hankinta. Pro gradu-tutkielma. Tampereen Yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Informaatiotutkimuksen laitos.
- Ruuhikorpi, T. 2000. Ensimmäistä lastaan odottavien äitien tiedontarpeet ja tiedonhankinta. Pro gradu-tutkielma. Tampereen Yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Informaatiotutkimuksen laitos.
- Savolainen, R. 1995. Tiedonhankinnan arkipäivää. Vertaileva tutkimus teollisuustyöntekijöiden ja opettajien arkielämän tiedonhankinnasta elämäntavan viitekehyksessä
- Savolainen, R. 1996. Suurajot vai surmanajot? Tiedotustutkimus 1996:4
- Savolainen, R. 1998. Tietoverkot kansalaisten käytössä. Internet ja suomalaisen tietoyhteiskunnan arki. Finnish International Studies 12. Tampere: Tampereen yliopisto, 1998
- Savolainen, R. 1999a. Kokemuksia keskusteluryhmistä. Internetin keskusteluryhmät arkipäivän viestinnän ja tiedonhankinnan foorumeina. Informaatiotutkimus 18(1)/1999, 12-22.

Savolainen, R. 1999. Tiedontarpeet ja tiedonhankinta. Teoksessa: Mäkinen, I. (toim.) Tiedon tie. Johdatus informaatiotutkimukseen. Helsinki, BTJ Kirjastopalvelu, s. 73-107

Savolainen, R. 2001. "Living encyclopedia or idle talk? Seeking and providing consumer information in an Internet newsgroup. Library & Information Science Research 23(2001), s. 67-90.

Savolainen, R. 2008. Everyday Information Practices. A Social Phenomenological Perspective. Lanham (Md.) : Scarecrow Press.

Sulonen, H-K. 2006. "Ai miksi kysyn?" Internetin keskustelufoorumien hyödyntäminen arkielämän ei-ammattillisen tiedon hankinnassa. Pro gradu-tutkielma. Tampereen Yliopisto. Informaatiotieteiden tiedekunta. Informaatiotutkimuksen laitos.

Tarkka, M-T. 1996. Äitiys ja sosiaalinen tuki. Acta Universitatis Tamperensis ser A vol 518. Tampere: Tampereen yliopisto.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki:Tammi

Uusitalo, H. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Juva: WSOY

Vakkari, P. 1999. Tiedonhankinnan tukeminen ja informaatiotutkimus. Teoksessa: Mäkinen, I. (toim.) Tiedon tie. Johdatus informaatiotutkimukseen. Helsinki, BTJ Kirjastopalvelu, s. 9-31.

Vauva-lehden www-sivu osoitteessa <http://www.vauva.fi/>. [Käytetty 13.4.2010]

Wellman, B. & Gulia, M. (2000) Virtual communities as communities. Net surfers don't ride alone. Smith, M. & Kollock, P. (ed.) Communities in Cyberspace. London: Routledge.

Wilson, T. 1997. Information behaviour: An inter-disciplinary perspective. Teoksessa: Vakkari, P. & Savolainen, R. & Dervin, B. (toim.) Information seeking in context. Proceedings of an international conference on research in information needs, seeking and use in different contexts, 14-16 August, 1996, Tampere, Finland. London, Taylor Graham, 39-50.

